

PASSENDE BEOORDELING MASTERPLAN SCHEVENINGEN-KUST

GEMEENTE DEN HAAG
EINDRAPPORT

8 september 2009

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Passende beoordeling en de Natuurbeschermingswet	5
1.3	Beschermde natuurmonumenten en de natuurbeschermingswet	7
2	Toetsingscriteria	9
2.1	Voor natuur relevante onderdelen van het masterplan	9
2.1.1	Scheveningen-Haven	9
2.1.2	Zwarte Pad	10
2.1.3	Kustzone: route voor fietsers	10
2.2	Beoordelingscriteria	11
2.3	Referentiesituatie	12
2.3.1	Habitatrichtlijngebied Westduinpark en Wapendal	12
2.3.2	Habitatrichtlijngebied Meijendel & Berkheide	14
2.3.3	Beschermde Natuurmonument Westduinpark	16
2.3.4	Beschermde natuurmonument Harstenhoek	17
2.3.5	Beschermde Natuurmonument Berkheide	17
3	Effectbeoordeling	19
3.1	Effecten op HR-gebied Westduinpark & Wapendal	19
3.1.1	Vernietiging	19
3.1.2	Versnippering	20
3.1.3	Verontreiniging	20
3.1.4	Verdroging	22
3.1.5	Vernatting	22
3.1.6	Verstoring	22
3.2	Habitatrichtlijngebied Meijendel & Berkheide	24
3.2.1	Vernietiging	24
3.2.2	Versnippering	25
3.2.3	Verontreiniging	26
3.2.4	Verdroging	27
3.2.5	Vernatting	27
3.2.6	Verstoring	27
3.3	Effecten op Beschermde natuurmonumenten	28
3.3.1	Beschermde Natuurmonument Westduinpark	28
3.3.2	Beschermde natuurmonument Harstenhoek	30
3.3.3	Beschermde natuurmonument Berkheide	31
4	Conclusies	33
4.1	Effecten op Natura 2000	33
4.2	Effecten op Beschermde Natuurmonumenten	33
4.3	Aanbevelingen	34

5	Literatuur	35
Bijlage 1	Habitattypenkaart Westduinpark	37
Bijlage 2	Ligging gepland fietspad	39
Bijlage 3	BN-doelen kaart Westduinpark	41
Bijlage 4	Aanwijzingsbesluit beschermd natuurmonument Westduinpark	43
Bijlage 5	Habitattypen en -soortenkartering zuidelijk Meijndel	45
Bijlage 6	Kenmerkende soorten habitatype H2130A	47
Bijlage 7	Berekeningen stikstofdepositie	49
Bijlage 8	Effectenindicator Westduinpark & Wapendal en Meijndel & Berkheide	51

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1

ACHTERGROND

De gemeente Den Haag is voornemens het gebied Scheveningen-kust te revitaliseren en herin te richten. Hiervoor is een masterplan opgesteld, waarin op hoofdlijnen de inrichting van het gebied wordt vastgesteld: het geeft de ruimtelijke keuzes voor het plangebied Scheveningen-kust weer.

Dit masterplan is een structuurvisie en daarmee een plan in de zin van art. 19j van de Natuurbeschermingswet. Voor een dergelijk plan geldt dat er getoetst moeten worden welke gevolgen het plan heeft voor de in de Natuurbeschermingswet beschermde waarden. Wanneer sprake is van een mogelijk negatief effect, dient een passende beoordeling en een planMER gemaakt te worden.

Voor dit masterplan wordt momenteel een planMER opgesteld, waarin onder andere de effecten op natuur worden bekeken. De voorlopige conclusie van het planMER is dat significant negatieve effecten op de nabijgelegen Natura 2000-gebieden (te weten Westduinpark & Wapendal en Meijndel & Berkheide) niet kunnen worden uitgesloten. Om deze reden dient een Passende Beoordeling voor deze effecten te worden uitgevoerd. Het gaat hierbij zowel om de Habitatrictlijnwaarden als de waarden van de Beschermde Natuurmonumenten in de omgeving. Deze Beschermde Natuurmonumenten vallen hier ruimtelijk samen met de Natura 2000-gebieden.

In deze passende beoordeling worden alleen bovenstaande waarden getoetst, waarvan de bescherming geregeld is in de Natuurbeschermingswet. Overige effecten op natuur (soortenbescherming, EHS) worden elders in het planMER besproken.

1.2

PASSENDE BEOORDELING EN DE NATUURBESCHERMINGSWET

De Natuurbeschermingswet 1998 geeft uitvoering aan Europese richtlijnen. Daarbij gaat het onder meer om de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrictlijn (1992). Onder Natura 2000 worden de gebieden verstaan die op grond van de Vogel- en Habitatrictlijn zijn aangewezen. De gebieden zijn van grote betekenis voor de bescherming van de Europese biodiversiteit en dienen gezamenlijk met alle andere aangewezen gebieden in Europa een ecologisch netwerk te vormen. De te beschermen waarden (habitattypen, soorten) zijn opgenomen in de instandhoudingdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden.

Plannen of projecten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden, inclusief voormalige aanwijzingen als Staats- of Beschermde Natuurmonumenten, moeten worden getoetst aan het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Het plangebied van het Masterplan Scheveningen-kust grenst aan de westzijde aan het Natura 2000-gebied 'Westduinpark & Wapendal' en aan de oostzijde aan het Natura 2000-gebied 'Meijndel & Berkheide'.

Het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen ligt op grotere afstand westelijk van het plangebied.

Om de instandhoudingsdoelen te waarborgen, moet een bestuursorgaan met het vaststellen van een plan dat negatieve effecten voor een Natura 2000-gebied kan hebben, rekening houden met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied en met het vastgestelde beheersplan¹. Het bestuursorgaan mag het plan alleen vaststellen als de natuurlijke kenmerken (zie tekstkader hier onder voor uitleg) van het gebied niet worden aangetast. Indien dit wel het geval is, mag het plan alleen worden vastgesteld als er geen alternatieve oplossingen zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang is en alle negatieve gevolgen volledig worden gecompenseerd.

WAT ZIJN 'NATUURLIJKE KENMERKEN'?

Het begrip 'natuurlijke kenmerken' moet worden gerelateerd aan de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied: ze hebben te maken met de ecologische functies. De natuurlijke kenmerken worden geacht een gebied te karakteriseren dat gaaf en in ecologisch opzicht 'volledig' is. In een dynamisch perspectief impliceert dit ook dat het betrokken ecosysteem 'resistent' is (dat wil zeggen dat het zich na een verstoring kan herstellen) en het vermogen bezit zich te ontwikkelen in een voor de instandhouding ervan gunstige zin.

Ten behoeve van het planMER is in eerste instantie een voortoets (oriëntatiefase Nb-wet 1998) uitgevoerd. De hoofdvraag tijdens de oriëntatiefase was of er een kans bestaat (art. 19j Nb-wet) op:

- verslechtering van beschermde habitattypen en/ of;
- verslechtering van leefgebied van soorten en/ of;
- significante verstoring van soorten.

Dat is het geval als op grond van objectieve gegevens niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied. Op deze vraag zijn drie antwoorden mogelijk (zie Afbeelding 1.1):

1. Er is zeker geen negatief effect.
2. Er is een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Omdat het effect zeker niet significant is, volstaat de zogenoemde verslechteringstoets.
3. Er is kans op een significant negatief effect. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat, is een passende beoordeling vereist.

WAT IS EEN SIGNIFICANT NEGATIEF EFFECT?

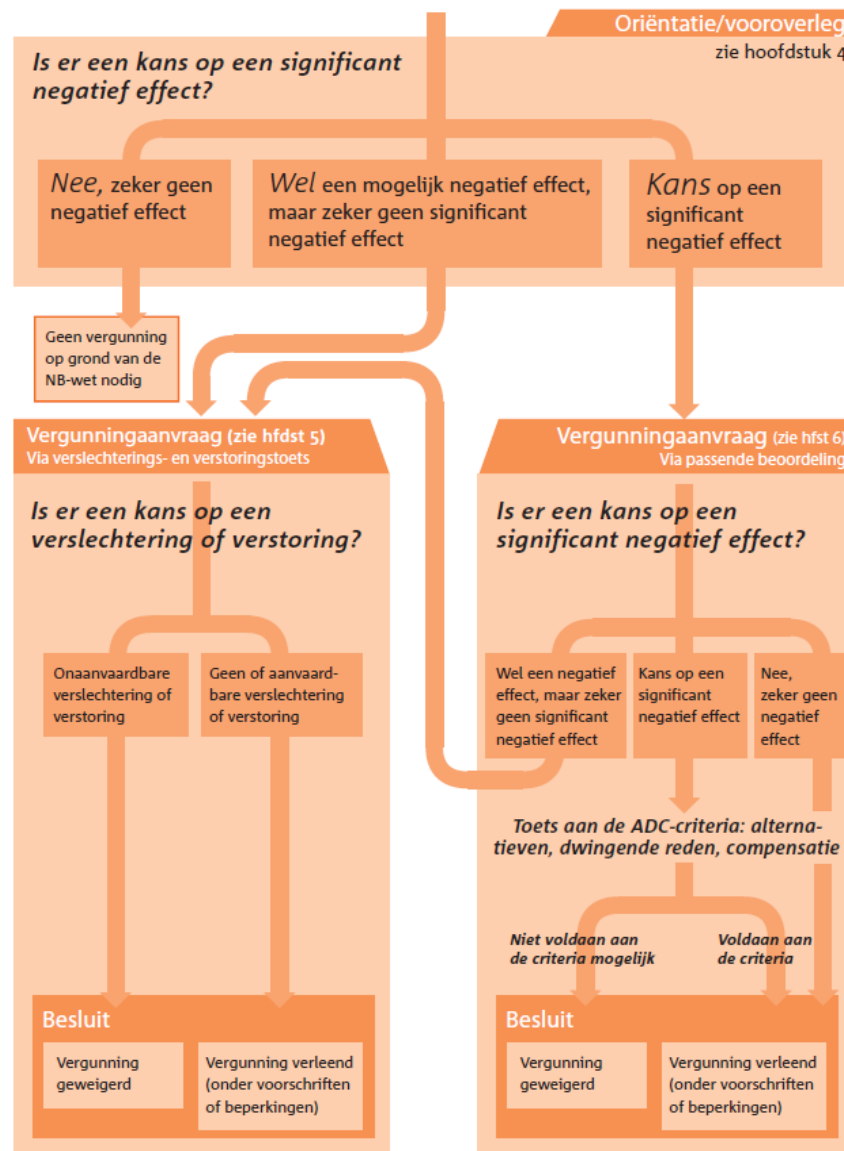
Van significante gevolgen (of een significant negatief effect) is sprake indien ten gevolge van menselijk handelen een instandhoudingsdoelstelling van een Natura 2000-gebied niet gehaald kan worden.

Significant negatieve effecten voor waarden van Beschermde Natuurmonumenten zijn niet gedefinieerd. In deze passende beoordeling worden effecten als significant negatief beoordeeld als ze de duurzame instandhouding van de betreffende BN-waarde in dit gebied in de weg staan.

¹ Het beheersplan voor de betreffende Natura 2000-gebieden is nog niet vastgesteld.

Afbeelding 1.1

Stroomschema habitattoets
Natuurbeschermingswet 1998.
Bron: ministerie van LNV
(ipv verslechtings- en
verstoringstoets hoeft
tegenwoordig alleen een
verslechteringstoets te worden
uitgevoerd).

Project of handeling**1.3****BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN EN DE NATUURBESCHERMINGSWET**

Delen van de gebieden Westduinpark & Wapendal en Meijndel & Berkheide zijn, naast Natura 2000-gebied, ook aangewezen onder de oude Natuurbeschermingswet als Beschermde Natuurmonument (BN). Het gaat om de Beschermde Natuurmonumenten Westduinpark, Harstenhoek en Berkheide.

De status als BN van deze gebieden komt te vervallen na de definitieve aanwijzing als Natura 2000-gebied. De geformuleerde doelen uit het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit (hierna te noemen: BN-doelen) blijven echter van kracht.

Voor Beschermde Natuurmonumenten geldt dat "de wet verbiedt zonder vergunning in een beschermd natuurmonument handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen, die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument of voor dieren of planten in het beschermd natuurmonument of die het beschermd natuurmonument ontsieren, dan wel in strijd met de

bij een vergunning gestelde voorschriften of beperkingen handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen" (artikel 16, eerste lid).

Volgens de Handreiking Natuurbeschermingswet van het ministerie van LNV is het niet nodig een Passende Beoordeling te maken voor een Beschermd Natuurmonument. Wanneer dit Beschermd Natuurmonument onderdeel uitmaakt van een aangewezen Natura 2000-gebied moet dit wel.

Aangezien de Beschermd Natuurmonumenten rond het plangebied alle binnen Natura 2000-gebied liggen, zullen, vooruitlopend op de definitieve aanwijzing, ook de BN-doelen meegenomen worden in deze passende beoordeling.

Hiervoor is de "BN-doelen-kaart" van Westduinpark als basis gebruikt. Ten behoeve van deze kaart is recent veldonderzoek uitgevoerd. Voor deze Passende Beoordeling is geen aanvullend veldonderzoek uitgevoerd.

Een apart punt is het aspect natuurschoon in de BN's. Voor de toetsing hiervan zijn momenteel nog geen duidelijke criteria voorhanden. De provincie Zuid-Holland is bezig om hier een toetsingskader voor te ontwikkelen. In afwachting daarvan en in overleg met de provincie, is dit aspect momenteel niet meegenomen in het planMER en de passende beoordeling.

HOOFDSTUK 2 Toetsingscriteria

2.1

VOOR NATUUR RELEVANTE ONDERDELEN VAN HET MASTERPLAN

De voor natuur, dat wil zeggen die waarden die beschermd worden door de Natuurbeschermingwet, relevante onderdelen van het masterplan betreffen de ingrepen die voorzien zijn in de deelgebieden (voor ligging, zie Afbeelding 2.2):

- Scheveningen-Haven:
 - Buitenhaven
 - Norfolkterrein
- Zwarte Pad
- Kustzone: route voor fietsers

Afbeelding 2.2

Plangebied voor 3
deelgebieden van het
Masterplan Scheveningen-kust:

1. Buitenhaven
2. Norfolkterrein
3. Noordelijk havenhoofd
4. Havenkwartier-Noord
5. Scheveningen-Bad
6. Tramremise
7. Harstenhoekweg

Groene gedeelte:
Scheveningen-Dorp

De plannen voor de overige deelgebieden hebben, door hun ligging binnen stedelijk gebied, op afstand van natuurgebied, geen consequenties voor natuur.

Een uitzondering hierop is de verkeersaantrekkende werking van het gehele plan. De gevolgen hiervan kunnen wel gevolgen hebben voor natuur en zullen daarom in beeld worden gebracht.

2.1.1

SCHEVENINGEN-HAVEN

Voor Scheveningen-Haven wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om een buitenhaven met cruisterminal aan te leggen met nieuwe natuur, modules voor een jachthaven en een visserijhaven en eventueel aanvullend een woningbouw- en commercieel programma te realiseren.

Aangezien de realisatie hiervan via een apart besluitvormingstraject (inclusief een Passende Beoordeling) verloopt², zullen alleen de cumulatieve effecten met het Masterplan Scheveningen worden besproken. Dat wil zeggen: er wordt alleen een kwalitatieve beschouwing gegeven in hoeverre effecten die optreden ten gevolge van het Masterplan, verergerd of verminderd worden als gevolg van aanleg van de buitenhaven. De plannen zijn nog niet uitgewerkt, maar bij de effectbeoordeling wordt uitgegaan van een “worst case scenario” voor de buitenhaven.

Voor het Norfolkterrein is in het masterplan een nieuwe invulling gezocht. Dit terrein krijgt een intensief centrum-stedelijk woonmilieu in laagbouw, vooral georiënteerd op de haven, en in hoogbouw in bijzonder vormgegeven torens met uitzicht op zee (in Afbeelding 2.2. weergegeven als witte sterretjes). Door parkeervoorzieningen onder de laagbouwwoningen te maken kan het natuurlijke duinreliëf op kunstmatige wijze in het gebied worden doorgetrokken.

In totaal worden er op deze locatie 800 woningen gebouwd en circa 100 000 m² commerciële voorzieningen.

Verder is een brug gepland voor langzaam verkeer over de havenmond, die het mogelijk moet maken om op een eenvoudige manier van het Westduinpark over de Boulevard naar het Oostduinpark te gaan, zonder de huidige grote omwegen. Door een langzaamverkeer-verbinding over De Pijp aan te leggen, wordt een 'rondje haven' mogelijk.

Op dit moment is het Norfolk-terrein grotendeels braakliggend. Tot in 2006 werd dit terrein gebruikt door het bedrijf Norfolkline, die veerdiensten verzorgde vanaf deze locatie in Scheveningen naar Groot-Brittannië. In het bestemmingsplan heeft dit terrein daarom nog de bestemming als bedrijf. Voor deze passende beoordeling geldt als referentiesituatie echter de huidige en dus niet de bestemde situatie.

2.1.2

ZWARTE PAD

In dit deelgebied worden in het plan 40 tot 60 woningen gerealiseerd, inclusief parkeervoorziening voor de bewoners hiervan, op bestaand openbaar terrein. In de bestaand situatie ligt hier de tramkeerlus.

Verder wordt de parkeerplaats aan het Zwarte Pad, die aan de rand van het gebied Meijndel ligt en plaats biedt aan circa 450 auto's, opgeheven. De verharding zal hier worden verwijderd, waarna het gebied de bestemming natuur zal krijgen.

2.1.3

KUSTZONE: ROUTE VOOR FIETSERS

Onderdeel van het Masterplan Scheveningen-kust is de aanleg van een kustroute voor fietsers, aansluitend op de duinen. De route loopt onder andere door de Habitatrichtlijngebieden Westduinpark & Wapendal en Meijndel & Berkheide. Het beoogde tracé voor deze route ligt voor een groot deel op reeds bestaande (wandel)paden, die voor een groot deel zelfs verhard zijn en dus zonder veel aanpassingen dienst kunnen doen als fietspad. Waar wel aanpassing van bestaande paden nodig is, kunnen beschermde

² In “Quick Scan Nieuwe Buitenhaven Scheveningen; natuur, geluid en luchtkwaliteit” (ARCADIS, 2 juni 2009) worden de globale effecten van de buitenhaven op natuur behandeld.

habitattypen vernietigd worden en/of leefgebieden van beschermde soorten vernietigd of verstoord worden.

In deze passende beoordeling komen alleen de effecten aan de orde van het deel van het fietspad, dat binnen de reikwijdte van het Masterplan Scheveningen-kust ligt; dat wil zeggen vanaf de zuidgrens van het gebied Westduinpark & Wapendal tot de noordgrens van Meijendel & Berkheide. De overige onderdelen van de kustroute, zoals het deel door het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen, worden in andere planvormingskaders beoordeeld en zullen daarom in deze effectbeoordeling buiten beschouwing worden gelaten.

2.2

BEOORDELINGSCRITERIA

Tijdens de herontwikkeling- en de gebruiksfase van de deelgebieden kunnen effecten optreden die een positief of negatief effect hebben op de natuurwaarden in de Habitatrichtlijngebieden en Beschermde Natuurmonumenten.

In Tabel 2.1 staat een overzicht van de mogelijke effecten, een korte omschrijving en de fase waarbij deze effecten kunnen optreden. De effecten volgen de indeling zoals die wordt gehanteerd in de effectenindicator van het Ministerie van LNV³.

Tabel 2.1

Beoordelingscriteria passende beoordeling met fase waarin de effecten kunnen optreden.

Abiotische effecten	Omschrijving	Aanleg-fase	Gebruik-fase
1. Vernietiging (leefgebied)	Afname beschikbaar oppervlak leefgebieden soorten en/of habitattypen	x	
2. versnippering	Het uiteenvallen van het leefgebied van soorten	x	
3. verontreiniging	Verhoogde concentraties van stoffen, die van nature niet aanwezig zijn in het gebied	x	x
4. verdroging	Lage grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand	x	x
5. vernatting	Hogere grondwaterstanden en/of toenemende kwel als gevolg van menselijk handelen.	x	
6. verstoring door geluid	Verstoring door onnatuurlijke bronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie	x	x
7. verstoring door licht	Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw, etc.	x	x
8. verstoring door trilling	trillingen in bodem en water, veroorzaakt door menselijke activiteiten, zoals bij boren, heien, verkeer	x	x
9. optische verstoring	Verstoring door de aanwezigheid en/of bewegingen van mensen danwel voorwerpen die niet thuishoren in het	x	x

³ www.minlnv.nl effectenindicator

Abiotische effecten	Omschrijving	Aanleg-fase	Gebruik-fase
	natuurlijke systeem		
10. Verstoring door mechanische effecten	Verstoring door betreding, golfslag etc, die optreden ten gevolge van de activiteit	x	x

2.3

REFERENTIESITUATIE

Het duingebied tussen Den Haag en Katwijk vormt een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel van duinen, vochtige en droge duinvalleien, duinmeren, duingraslanden, duinbossen, struwelen en ruigten. Het is een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap, zoals dat in de loop der eeuwen is ontstaan (uit: aanwijzingsbesluit BN Harstenhoek).

De in het onderstaande beschreven Natura 2000-gebieden zijn belangrijke onderdelen hiervan.

2.3.1

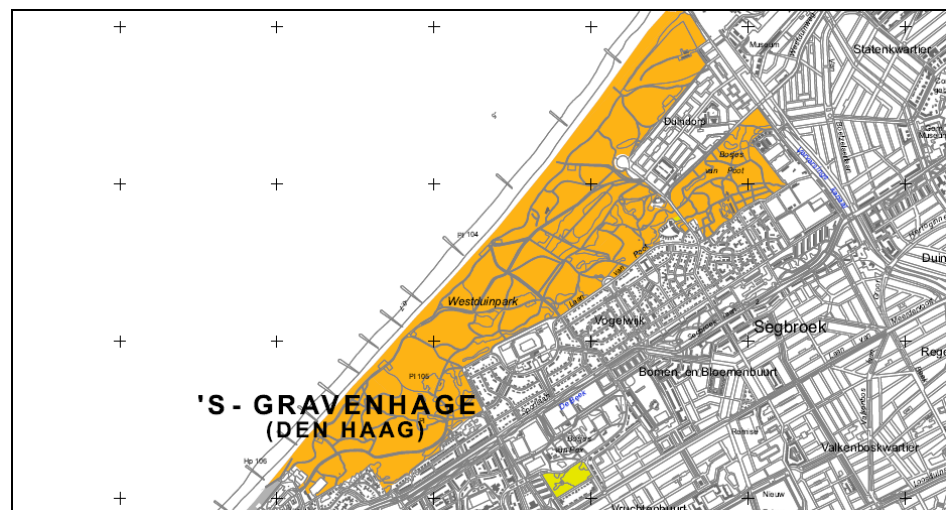
HABITATRICHTLIJNGEBIED WESTDUINPARK EN WAPENDAL

Het plangebied (Scheveningen-Haven) grenst aan het Natura 2000-gebied 'Westduinpark & Wapendal'.

Het Westduinpark is een park aan de rand van Den Haag. Het is een breed, gevarieerd en kalkrijk duingebied met kenmerkende habitats van de Hollandse duin- en kuststreek. Er is een breed scala aan vegetatietypen van jonge en oude, droge duinen, met ruigten, graslanden en struwelen en binnenduinbos aanwezig, met karakteristieke flora. Het veel kleinere, tussen de bebouwing van Den Haag gelegen Wapendal bestaat uit een oud duin met struikheivegetatie. Wapendal bevindt zich buiten het beïnvloedingsgebied van de voorgenomen activiteiten. De effectbeschrijving voor dit Habitatrichtlijngebied zal zich daarom toespitsen op het deel Westduinpark.

Afbeelding 2.3

Ligging Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal. Donker gekleurd (Westduinpark) is HR- en BN-gebied; licht gekleurd (Wapendal) is alleen HR-gebied.

Het gebied is aangewezen⁴ als habitatrictlijngebied, met daarin de in Tabel 2.2 genoemde beschermde habitattypen. Op de concept habitattypenkaart in bijlage 1 is de ligging van deze habitattypen binnen het gebied Westduinpark te zien.

Tabel 2.2

Natura 2000-doelen voor
Westduinpark & Wapendal

Code	Habitatype	Type doelstelling
*H2130	Grijze duinen	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, kalkrijk (subtype A).
*H2150	Duinheiden met struikhei	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
H2160	Duindoornstruwelen	Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2130 grijze duinen is toegestaan.
H2180	Duinbossen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, droog (subtype A).

* Prioritair habitatype.

Als toelichting bij de instandhoudingsdoelen meldt het ontwerp aanwijzingsbesluit (ministerie van LNV) het volgende:

Grijze duinen

Bij Scheveningen komen op kleine schaal goed ontwikkelde grijze duinen, *kalkrijk*, (subtype A) voor binnen het zeedorpenlandschap. In het hele gebied zijn mogelijkheden tot uitbreiding van het habitatype, maar hiervoor is het verwijderen van exoten noodzakelijk. Oppervlakteuitbreiding en verbetering van kwaliteit is nodig gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.

Duinheiden met struikhei

Het habitatype duinheiden met struikhei komt alleen voor in het deelgebied Wapendal. Het betreft een zeldzaam habitatype dat echter landelijk niet in een ongunstige staat van instandhouding verkeert. Het gebied levert wat betreft het oppervlakte een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitatype.

Duindoornstruwelen

Het habitatype duindoornstruwelen is momenteel over voldoende oppervlakte in het gebied aanwezig. Uitbreiding van het habitatype kan een bedreiging vormen voor onder meer habitatype H2130 grijze duinen. Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig ontwikkeld worden beoordeeld.

Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2130 grijze duinen is toegestaan.

Duinbossen

De duinbossen, *droog* (subtype A) aan de binnenduinrand zijn thans matig ontwikkeld. Verbetering van de kwaliteit is mogelijk.

Aangezien de ligging van de beschermde habitattypen bekend is en de effectbeschrijving voor dit gebied zich hierop richt, is hier geen aanvullend veldonderzoek verricht.

⁴ Formeel zijn de Natura 2000-gebieden Westduinpark & Wapendal en Meijendel & Berkheide nog niet aangewezen, maar is de aanwijzing van beide gebieden nog in procedure. Voor de effectbeschrijving wordt uitgegaan van de ontwerp aanwijzingsbesluiten zoals ze ten tijde van het opstellen van dit rapport golden.

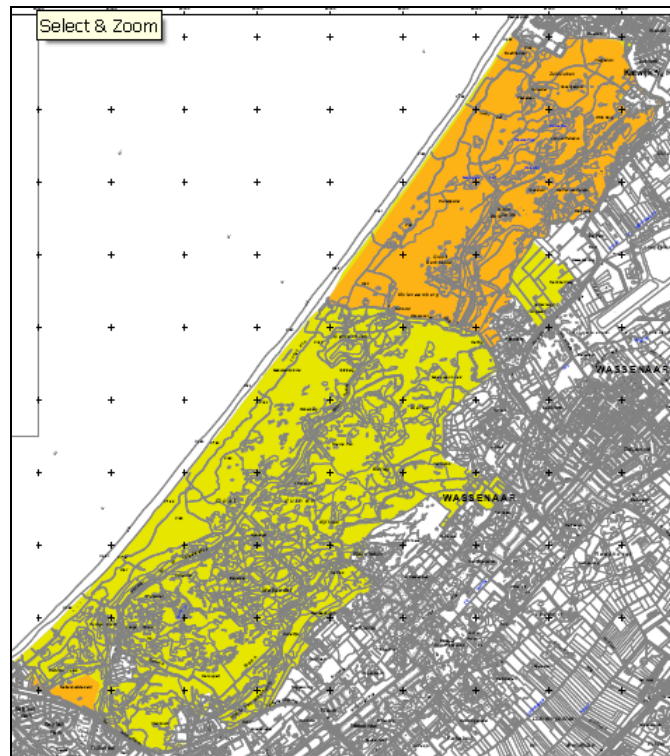
2.3.2

HABITATRICHTLIJNGEBIED MEIJENDEL & BERKHEIDE

Meijendel en Berkheide bestaat uit een brede duinstrook met een gevarieerd en uitgestrekt, kalkrijk duinlandschap, dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het zuidelijke deelgebied Meijendel is een relatief laag gelegen gebied met grote 'uitgestoven duinvlakten', dat in het zuidelijk deel minder reliëfrijk is. In het noordelijke deelgebied Berkheide liep het zand vast in de oorspronkelijk natte stroombedding van de oude Rijn. Het is gevormd door overstuiving van oude duinen, waardoor het een relatief hooggelegen duinmassief is. Hier is de kweldruk dan ook groter dan in Meijendel.

Afbeelding 2.4

Ligging Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide. Donker gekleurd (Berkheide in het noorden en Harstenhoek in het zuiden) is HR- en BN-gebied; licht gekleurd is alleen HR-gebied.

Het landschap heeft een kenmerkende opbouw van evenwijdige duinenrijen met opeenvolgende hoge paraboolduinen en moerassige laagten met struweel, waarin grote valleien liggen zoals Kijfhoek, Bierlap en de vallei Meijendel. Dit zijn duinakkers die nu vooral uit bos bestaan; het gebied kent dan ook een aantal goed ontwikkelde bostypen. Plaatselijk, zoals in de Libellenvallei, komen soortenrijke duinvalleibegroeiingen voor. Na grootschalig herstel van een aantal valleien bij de Wassenaarse Slag breiden deze begroeiingen zich uit. In Berkheide is, met name in de buurt van Katwijk, een groot areaal goed ontwikkeld kalkrijk duingrasland aanwezig, ontstaan door het eeuwenlange menselijke gebruik van het zogenaamde zeedorpenlandschap.

Een groot deel van het gebied is eigendom van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland en in gebruik als waterwingebied ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening.

Voor het Habitatrichtlijngebied Meijendel & Berkheide gelden de onderstaande instandhoudingsdoelen.

Tabel 2.3

Natura 2000-doelen voor
Meijndel & Berkheide. Bron:
ministerie van LNV

Code	Habitatype	Type doelstelling
Habitattypen		
H2120	Witte duinen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
*H2130A	Grijze duinen (kalkrijk)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
*H2130B	Grijze duinen (kalkarm)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
H2160	Duindoornstruwelen	Behoud oppervlakte en kwaliteit habitatype. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2130 grijze duinen is toegestaan.
H2180A	Duinbossen (droog)	Behoud oppervlakte en kwaliteit habitatype
H2180B	Duinbossen (vochtig)	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
H2180C	Duinbossen (binnenduinrand)	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit habitatype
Habitatsoorten		
H1014	Nauwe korfslak	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie
H1042	Gevlekte witsnuitlibel (complementair doel)	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie
H1318	Meervleermuis	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

*Prioritair habitatype

Als toelichting bij de instandhoudingsdoelen, meldt het ontwerp aanwijzingsbesluit het volgende:

Witte duinen

Voor een goede kwaliteit van het habitatype witte duinen is verstuiwing van de zeereep van belang. Dit is tevens van belang voor verbetering van de kwaliteit van achtergelegen duingraslanden (habitatype H2130).

Grijze duinen (kalkrijk en kalkarm)

Oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het habitatype grijze duinen is gewenst gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de grote verantwoordelijkheid van Nederland voor dit habitatype in Europa. Het beste kan dit gebeuren vanuit gedegradeerd duingraslanden of vanuit struweel. Behoud van de goede voorbeelden is om dezelfde reden van groot belang, in Meijndel en Berkheide met speciale aandacht voor graslanden van het zeedorpenlandschap (grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A)). Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor subtype A.

Duindoornstruwelen

Het habitatype duindoornstruwelen komt lokaal in goede kwaliteit (met veel struweelsoorten) voor. Wegens de grote oppervlakte levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitatype. Het type is landelijk niet bedreigd. Uitbreiding van het habitatype duindoornstruwelen kan een bedreiging vormen voor onder meer habitatype H2130 grijze duinen. Om de kwaliteit te behouden moeten alle

successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig ontwikkeld worden beoordeeld.

Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen H2130 grijze duinen of H2190 vochtige duinvalleien is toegestaan.

Duinbossen (droog, vochtig en binnenduinrand)

De duineikenbossen (duinbossen, *droog* (subtype A)) van Meijendel en Berkheide behoren tot de best ontwikkelde voorbeelden in ons land. Dit subtype verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding.

Omdat de subtypen duinbossen, *vochtig* (subtype B) en duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeren wordt verbetering van kwaliteit nagestreefd. Door de grote oppervlakte van habitattypen duinbossen, *vochtig* (subtype B) levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor dit subtype.

Vochtige duinvalleien (open water, kalkrijk en hoge moerasplanten)

In dit gebied zijn door waterwinning de valleien over grote delen van het gebied te nat (door hoge waterstanden in infiltratieplassen) en/of dichtgegroeid. Er zijn reeds allerlei inspanningen verricht om het habitattypen vochtige duinvalleien te herstellen. Met de derde en laatste fase van de duinregerenatie-projecten zullen de doelen op het punt van oppervlakte worden bereikt.

Nauwe korfslak

Er zijn diverse populaties nauwe korfslakken in het gebied bekend, waaronder enkele zeer grote. Het gebied levert één van de grootste bijdragen voor deze soort.

Gevlekte witsnuitlibel

De gevlekte witsnuitlibel heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte. Vestiging van een populatie in het gebied is nodig voor het realiseren van een landelijk gunstige staat van instandhouding. De soort breidt zich momenteel uit in de duinen, zodat de verwachting is dat het doel op termijn gerealiseerd kan worden.

Meervleermuis

De meervleermuis overwintert hier in bunkers. Het betreft momenteel het belangrijkste overwinteringsgebied. Voor de soort zijn ook de aanwezige landgoederen van belang, omdat deze fungeren als zomerverblijven.

Voor dit gebied is geen habitattypenkaart beschikbaar, waarop de ligging van de in Tabel 2.3 genoemde habitattypen te zien is. Om deze reden is in dit Natura 2000-gebied veldonderzoek verricht naar de ligging van beschermde habitattypen en –soorten. Dit is alleen gedaan voor het deel van het gebied waar een concrete ingreep is voorzien in het Masterplan, namelijk de aanleg van een fietspad.

2.3.3

BESCHERMD NATUURMONUMENT WESTDUINPARK

Het Beschermd Natuurmonument Westduinpark valt geheel samen met het Westduin-deel van het Habitatrichtlijngebied.

Voor de beoordeling van de specifieke waarden van het Beschermd Natuurmonument Westduinpark is gebruik gemaakt van een door Royal Haskoning gemaakte “BN-doelenkaart Westduinpark” (bijlage 3). Deze kaart is vervaardigd in het kader van het

opstellen van het Natura 2000-beheerplan en lokaliseert een aantal van de in het oude aanwijzingsbesluit genoemde waarden.

In dit oude aanwijzingsbesluit worden zeer veel flora- en faunasoorten genoemd die ten tijde van de aanwijzing (1990) voorkwamen in het gebied. Gezien het doel en het detailniveau van het planMER zal wat flora betreft volstaan worden met toetsing aan de in de BN-doelenkaart, die immers tot stand is gekomen door overleg tussen verschillende partijen in het kader van het opstellen van het beheerplan.

Daarnaast zullen in algemene zin ook getoetst worden aan de waarden van het gebied als rust-, broed-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels en als biotoop voor zoogdieren en amfibieën. Ook het criterium “rust”, dat herhaaldelijk genoemd wordt in de tekst van het oude aanwijzingsbesluit, zal aan de orde komen.

2.3.4

BESCHERMD NATUURMONUMENT HARSTENHOEK

Het gebied Harstenhoek bestaat uit drie gedeelten, te weten: het Nettenboetsterveld, een deel van het Oostduin en een gedeelte van de voormalige spoorbaan.

Het Nettenboetsterveld behoort tot de jonge duinen. Mede als gevolg van het relatief extensieve gebruik door de mens in de periode 1800 tot 1960, ontstonden hier natuurwetenschappelijk waardevolle droogteverdragende, grasachtige vegetaties, die te midden van de omringende duinbegroeiing, met onder andere struwelen, een eigen karakter kregen.

De voormalige spoorbaan is een kunstmatig opgeworpen zandlichaam en vormt een in natuurwetenschappelijk en landschappelijk opzicht integrerend onderdeel van het natuurmonument.

Het Oostduin is een licht vergraven duingebied met dynamische kenmerken en zeldzame en kwetsbare vegetaties.

2.3.5

BESCHERMD NATUURMONUMENT BERKHEIDE

Het beschermde natuurmonument Berkheide is gelegen in de gemeenten Katwijk en Wassenaar en beslaat een oppervlakte van circa 1000 ha. Berkheide wordt gevormd door een gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Restanten van duinakkers herinneren aan een vroeger landbouwkundig gebruik. In het centrale en oostelijke deel van het natuurmonument liggen verschillende waterwinwerken.

HOOFDSTUK 3 Effectbeoordeling

3.1 EFFECTEN OP HR-GBIED WESTDUINPARK & WAPENDAL

3.1.1 VERNIETIGING

Door de aanleg van nieuwe fietspaden kunnen de beschermde habitattypen in Westduinpark vernietigd worden. Om te toetsen of hier sprake van is, is de geplande ligging van het fietspad vergeleken met de ligging van de beschermde habitattypen. De ligging van de habitattypen is afgeleid van de “concept habitatypekaart Westduinpark” van Royal Haskoning (versie 28 april 2009), zie bijlage 1.

Bij de effectbeoordeling is uitgegaan van de (globale) ligging van het fietspad, zoals die bekend was ten tijde van het opstellen van dit rapport. Deze ligging is weergegeven in bijlage 2.

Wanneer beide kaarten gecombineerd worden, wordt duidelijk dat het geplande fietspad nergens middendoor een vlak met een bestaand habitatype loopt. Wel zijn er enkele delen van het tracé waar het fietspad vlak langs een habitatype ligt. Deze locaties zijn omcirkeld in Afbeelding 2.5.

Afbeelding 2.5

Aandachtspunten fietspad. In groene cirkels loopt het pad langs duindoornstruweel; in blauwe cirkels langs grijze duinen.

Op de locaties 1, 2 en 3 ligt reeds een verhard pad. Dit betekent dat hier nauwelijks ingrepen hoeven te worden verricht om het pad geschikt te maken als fietspad. De enige eventueel benodigde maatregelen kunnen bestaan uit het plaatsen van routemarkeringen of bewegwijzering. Uitgangspunt is dat hierbij geen Natura 2000-habitattypen vernietigd worden. De effecten hiervan zijn in dat geval niet significant.

Locatie 4 behoeft wel aandacht, aangezien het tracé vanaf hier in noordelijke richting momenteel een onverhard zandpad is; hier zullen dus wel aanpassingen nodig zijn, waarbij mogelijk een oppervlakte aan grijze duinen (H2130A) verloren kan gaan. Dit is zeer ongewenst, aangezien voor dit habitatype in dit gebied een uitbreidingsdoel geldt (zie

Tabel 2.2) en het habitatype landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert.

Uit een door het Steunpunt Natura 2000 opgestelde leidraad (Steunpunt Natura 2000, 2009) blijkt dat in principe elke oppervlakteafname, groter dan de minimale karteerbare eenheid, significant is. De minimale karteerbare eenheid is in het geval van grijze duinen bedraagt 1 are (= 100 m²). De exacte grootte van de eventuele oppervlakteafname aan grijze duinen door het fietspad is onbekend, maar overstijgt waarschijnlijk deze minimale eenheid. Aantasting kan voorkomen worden door het fietspad hier zo veel mogelijk kustwaarts te projecteren en het habitatype grijze duinen te ontzien. Wanneer dit mogelijk is, zal geen vernietiging van habitattypen optreden.

3.1.2

VERSNIPPERING

De aanleg van de nieuwe delen van het fietspad, in het noordelijk deel van het Westduinpark en in het uiterste zuiden, kan een barrière vormen voor organismen die onderdeel vormen van de ecosystemen van de beschermde habitattypen. Om verschillende redenen is in dit geval echter geen sprake van versnippering:

- habitattypen worden niet doorsneden door het nieuwe fietspad;
- door de geringe breedte van het pad en het soort verkeer is de barrièrewerking gering;
- de kenmerkende soorten van het habitatype dat in de nabijheid ligt van het nieuwe deel van het fietspad, H2130A grijze duinen kalkrijk, zijn niet gevoelig voor de versnipperende werking van een fietspad (voor lijst met kenmerkende soorten, zie bijlage 6).

Concluderend is het effect van versnippering op de habitattypen in Westduinpark niet significant.

3.1.3

VERONTREINIGING

De geplande woningbouw op het Norfolkterrein aan de rand van het Westduinpark levert geen verontreiniging op via grond- of oppervlaktewater (zie ook effectbeoordeling Bodem en water in het planMER).

Wel kan er sprake zijn van verontreiniging via de lucht door toename van uitstoot van NO_x en NH₃ door de extra huizen en verkeer. Door deze uitstoot komt stikstof als depositie terecht in de omgeving. Dit kan zorgen voor verzuring en vooral vermesting van habitattypen in Westduinpark.

De bijdrage van huishoudens aan de stikstofdepositie is relatief zeer gering. Met name in en rond het plangebied, dat bestaat uit druk stedelijk gebied, is de bijdrage van de extra woningen niet merkbaar ten opzichte van de achtergronddepositie. Landelijk gezien dragen huishoudens slechts enkele procenten bij aan de totale uitstoot van stikstof (bron: Natuur en Milieucompendium).

De bijdrage van de toename van het verkeer, door de verkeersaantrekkende werking van het masterplan, is mogelijk wel merkbaar. Met name op de Houtrustweg wordt een toename van het verkeer verwacht.

De huidige stikstofdepositie ter hoogte van het Natura 2000-gebied Westduinpark is 1360 mol N/ha/jaar⁵. Het meest kritische habitatype in dit gebied is H2130A Grijze Duinen (kalkrijk) met een kritische depositiewaarde van 1240 mol N/ha/jaar (van Dobben & Van

⁵ Bron: grootschalige concentratiekaart (GCN) 2007 van het Milieu en Natuur Planbureau

Hinsberg, 2008). De huidige depositie ligt daar dus boven, waardoor elke verhoging significant kan zijn.

DHV heeft modelmatig bepaald wat de stikstofdepositie is in en rond het plangebied van een aantal situaties:

- de huidige situatie (stand van zaken 2008);
- zichtjaar 2015: infrastructuur variant 1, 2 en 3;
- zichtjaar 2020: infrastructuur variant 1, 2 en 3.

Voor alle infrastructuur varianten is een minimale en een maximale variant berekend, waarbij minimaal de situatie zonder en maximaal de situatie met buitenhaven is. Het model berekent de stikstofdepositie van het totale wegverkeer, inclusief de achtergronddepositie van NO₂. De berekende getallen zijn daarmee niet te vergelijken met de totale achtergronddepositie van stikstof, zoals die berekend is door het MNP voor de grootschalige basiskaart. Voor deze passende beoordeling zijn vooral de verschillen tussen de infrastructuur varianten en de huidige situatie en tussen de scenario's en de autonome ontwikkeling relevant.

Hieruit kan afgeleid worden of in de toekomst sprake is van een verandering van de hoeveelheid depositie op de natuurgebieden en wat de bijdrage van het masterplan hieraan is. De methodiek en berekeningsresultaten zijn beschreven in bijlage 7.

Uit de berekeningen lijkt het dat er ten opzichte van 2008 in 2015 zeer lokaal een toename van de stikstofdepositie optreedt vlak langs de Houtrustweg. Dit blijkt echter een modeltechnische oorzaak te hebben en verklaard te kunnen worden door de modelinput (zie bijlage 7). Bovendien is deze schijnbare verhoging zeer lokaal (maximaal 25 m vanaf de weg) en komt het niet tot binnen de begrenzing van het Westduinpark.

In 2020 ligt de stikstofdepositie als gevolg van het verkeer in alle scenario's overall binnen het Natura 2000-gebied aanzienlijk (tot ruim 200 mol/ha/jr) lager dan in 2008, hetgeen gunstig te noemen is voor de instandhoudingsdoelen van het Westduinpark.

Hoewel er sprake is van toename van het verkeer, neemt de depositiehoeveelheid toch af. Dit kan verklaard worden doordat de NO_x-emissie per voertuig in de toekomst afneemt, zoals blijkt uit de hoogte van de gehanteerde emissiefactoren van het Ministerie van VROM uit 2009 (zie bijlage 7).

Vergelijking met de autonome ontwikkeling laat zien dat bij realisatie van het masterplan er in 2020 in veruit het grootste deel van het Westduinpark minder dan of ongeveer dezelfde hoeveelheid stikstofdepositie neerkomt als in de autonome ontwikkeling. In een klein deel van het gebied is de depositie hoger dan in de autonome ontwikkeling. Het gaat daarbij om een verhoging van ongeveer 25 mol/ha/jr vlak langs de Houtrustweg, snel afnemend tot 2 mol op ongeveer 500 m van de weg.

Binnen de invloedssfeer van deze verhoging ligt een areaal droog duinbos (habitattype H2180A) dat zeer gevoelig is voor stikstof (kritische depositiewaarde van 1300 mol/ha/jr). Door de autonome ontwikkeling echter neemt de stikstofdepositie ter plekke zoveel af dat de totale depositie in 2020 onder de kritische depositiewaarde voor dit habitattype komt te liggen⁶. De geringe, plaatselijke verhoging die het masterplan met zich meebrengt is daarmee niet significant negatief.

⁶ Hierbij wordt ervan uitgegaan dat andere stikstofbronnen dan verkeer in de toekomst in grootte niet toenemen.

Al zijn de verschillen tussen de scenario's niet groot, infrastructuur variant 3 minimaal is als gunstigst aan te merken (minste stikstofdepositie) en infrastructuur variant 2 maximaal als ongunstigst (meeste stikstofdepositie).

3.1.4

VERDROGING

Gezien de hoge ligging van het plangebied ten opzichte van de lokale grondwaterstand is mogelijk alleen voor de aanleg van dieper gelegen parkeergarages tijdelijke verlaging van de grondwaterstand noodzakelijk (zie ook effectbeoordeling Bodem en water in het planMER). Van de habitattypen in het Westduinpark zijn duindoornstruwelen (H2160) en droog duinbos (H2180A) enigszins gevoelig voor verdroging. Oppervlaktes met deze habitattypen liggen echter op minimaal 1200 meter afstand van het te bebouwen Norfolkterrein. Gezien deze afstand en het tijdelijke karakter van een eventuele grondwaterstandsval zijn hiervan geen significante effecten te verwachten op de habitattypen in het Westduinpark.

Hier kan ook genoemd worden het effect van een wijziging van de hoeveelheid "salt spray" (verstuiving van zout water langs de kust, onder invloed van wind en golfwerking) door de bouw van hoge gebouwen op het Norfolkterrein. Gezien de ligging van deze gebouwen ten opzichte van de heersende windrichting en ten opzichte van het Natura 2000-gebied is geen effect op de hoeveelheid salt spray te verwachten.

3.1.5

VERNATTING

Geen van de onderdelen van het Masterplan Scheveningen-kust zorgt voor een vernatting van (delen) van het Westduinpark.

3.1.6

VERSTORING

De verstoring vanuit het plangebied op het Westduinpark neemt op twee manieren toe:

- Verstoring door licht, geluid en optische verstoring vanuit woonlocatie op Norfolkterrein;
- Verstoring door toename van verkeer op de Houtrustweg
- Verstoring door toename van recreatieve druk.

In het onderstaande worden deze effecten toegelicht.

Het Norfolkterrein is in de huidige situatie een (grotendeels) braakliggend (evenementen)terrein. In de nieuwe situatie krijgt het een intensief centrum-stedelijk woonmilieu. Dit leidt tot enige toename van (tijdelijke) verstoring (licht, geluid, trilling, optisch) effecten vanuit de woonlocatie op de diersoorten die thuishoren in de beschermde habitattypen van het Westduinpark. Het beïnvloedingsgebied van deze effecten blijft echter beperkt tot de randzone van het Westduinpark, mede door de reliëfverschillen in het gebied. Hier treedt nu ook enige verstoring op door de huidige activiteiten.

Van optische verstoring kan sprake zijn, wanneer de beschaduwingspatronen van de habitattypen verandert onder invloed van hoogbouw. Doordat het Norfolkterrein geheel in het noorden ligt, zal dit, door de stand van de zon, niet optreden.

Daarbij zijn de ecosystemen behorende bij de beschermde habitattypen in Westduinpark, zoals beschreven in paragraaf 2.3.1 weinig gevoelig voor verstoring door licht, geluid trilling, zodat van significante verstoring geen sprake is. Het verdient wel aanbeveling de

verstoring tijdens bouw en gebruiksfase te minimaliseren om ook niet-significante effecten geheel uit te sluiten.

Het masterplan heeft een toename van het verkeer op de Houtrustweg tot gevolg. De Nieboerweg, die deels door het Westduinpark loopt, zal op bij variant 1 afgesloten worden en bij variant 2 nauwelijks extra verkeer aantrekken.

Het extra verkeer op de Houtrustweg kan in theorie zorgen voor extra geluid in het Westduinpark. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de cumulatieve werking van het Buitenhaven-plan en de verkeersaantrekkende werking die dit plan heeft.

De habitattypen en de bijbehorende soorten in het Westduinpark zijn echter niet gevoelig voor verstoring door geluid. Daarom zal deze toename niet voor een significante verhoging van de verstoring leiden.

De toename van het aantal bewoners en recreanten in het plangebied als gevolg van de realisatie van het woonmilieu op het Norfolkterrein en de recreatieve ontwikkelingen leidt mogelijk tot een toename van het aantal recreanten in het Westduinpark. Een inschatting van de effecten hiervan kan gemaakt worden door een (vereenvoudigde) benadering toe te passen die door Alterra is gebruikt in het project natuureffectenboekhouding op de Veluwe (Alterra, 2006). Hierin wordt onderscheid gemaakt in de verstoring door recreatie ten gevolge van dagelijks bezoek en ten gevolge van recreatief bezoek.

Het meest relevant in deze is het dagelijkse bezoek, dat plaats vindt binnen een straal van 2 km van de woning en met name wordt uitgevoerd door hondenbezitters. Gezien het statische gegeven dat ruim 10% van de Nederlanders een hond heeft, zullen ongeveer 170 hondenbezitters (uitgaande van gemiddeld 2 bewoners per woning) gaan wonen in de 800 woningen op het Norfolkterrein. Als al deze mensen elke dag het Westduinpark bezoeken, levert dat 62 000 bezoeken per jaar extra op.

Gerelateerd aan het huidige aantal bezoekers van het Westduinpark, dat 1,9 miljoen per jaar bedraagt⁷ is dat een zeer kleine toename (ongeveer 3%).

Daarboven zal het Masterplan ook een aantrekkende werking hebben op toeristen van buiten de directe omgeving. Hoeveel dit er precies zijn en welk deel van de bezoekers het Westduinpark zullen ingaan, is in de huidige fase van de planvorming zeer lastig in te schatten.

De habitattypen in het Westduinpark zijn met name gevoelig voor verstoring door betreding. Gezien de beperkte toename van de recreatiedruk wordt geen significante verstoring verwacht. Daarnaast heeft het gebied een uitgebreide padenstructuur en zullen veruit de meeste bezoekers zich uitsluitend op de paden begeven, zodat van betreding geen sprake is. Wanneer betreding zich toch voordoet, kunnen maatregelen genomen worden door zonering van recreatie, bijvoorbeeld door verbodsborden te plaatsen of afrastering. Ook strikte handhaving kan het aantal betredingen verminderen.

Concluderend kan gesteld worden dat de toename van de recreatiedruk niet zal leiden tot een significante verstoringsfactor, zolang (extra) betreding van beschermde habitattypen voorkomen wordt.

⁷ Bron: mededeling dhr Van Bussel, gemeente Den Haag op basis van een gebruikersonderzoek naar het Westduinpark in 2002

3.2

HABITATRICHTLIJNGEBIED MEIJENDEL & BERKHEIDE

3.2.1

VERNIETIGING

Mogelijke vernietiging kan optreden als gevolg van de aanleg van de nieuwe kustroute voor fietsers. De geplande fietsroute door dit gebied ligt grotendeels over bestaande fietspaden. Alleen in het zuidwesten van het gebied is een nieuw deel gepland (zie bijlage 2).

Om de effecten van de aanleg van dit nieuwe deel te kunnen bepalen, is veldonderzoek gedaan. In dit veldonderzoek is in de ruime omgeving van het nieuwe tracé bekeken:

- waar beschermde habitattypen aanwezig zijn;
- waar leefgebieden van beschermde habitatsoorten aanwezig zijn.

Op verzoek van de gemeente is het onderzoeksgebied ruim genomen, zodat, wanneer negatieve effecten niet zijn uit te sluiten, bekeken kan worden of er alternatieve tracés binnen het onderzochte gebied zijn met minder negatieve gevolgen.

De resultaten van het veldonderzoek, specifiek voor deze passende beoordeling uitgevoerd door bureau E.C.O. Logisch, zijn te zien in bijlage 5. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze kaart het resultaat is van een eenmalig veldbezoek, waarbij een inschatting gemaakt is van de aanwezige habitattypen en leefgebied van habitatsoorten. Voor het detailniveau van het masterplan en deze toetsing, voldoet deze aanpak. In het kader van een vergunningaanvraag voor zeer locatiespecifieke projecten, zoals de aanleg van het fietspad, verdient het aanbeveling een uitgebreider veld- en bronnenonderzoek uit te voeren, in combinatie met overleg met plaatselijke ecologen van onder andere provincie en terreinbeheerder.

De locatie van potentiële leefgebieden van beschermde soorten is aangegeven als toelichting onderaan de kaart in bijlage 5.

Voor het nieuwe deel geldt, dat het nieuwe fietspad over bestaande (wandel)paden loopt. Het zuidelijk deel is zelfs verhard (Zwarte Pad). Hier zullen nauwelijks aanpassingen nodig zijn om het geschikt te maken als fietspad. Het verlengde hiervan, in noordelijke richting, is momenteel een onverhard werkp pad. Dit deel zal dus wel aanpast moeten worden om dienst te kunnen doen als fietspad.

Dit deel loopt deels door goed ontwikkeld duindoornstruweel (habitatype H2160). Voor het andere deel loopt het pad door gebied dat te kwalificeren is als, weliswaar sterk vergrast, habitatype grijze duinen (H2130A).

Afhankelijk van de uitvoering van het fietspad, kunnen delen van deze habitattypen verloren gaan. Met name voor het habitatype grijze duinen is dit ongewenst, aangezien dit habitatype landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding is en er binnen dit Habitatrictlijngebied een uitbreidingsdoelstelling voor geldt. Zoals vermeld in 3.1.1 is elke achteruitgang in oppervlakte, groter dan 1 are, in principe significant negatief.

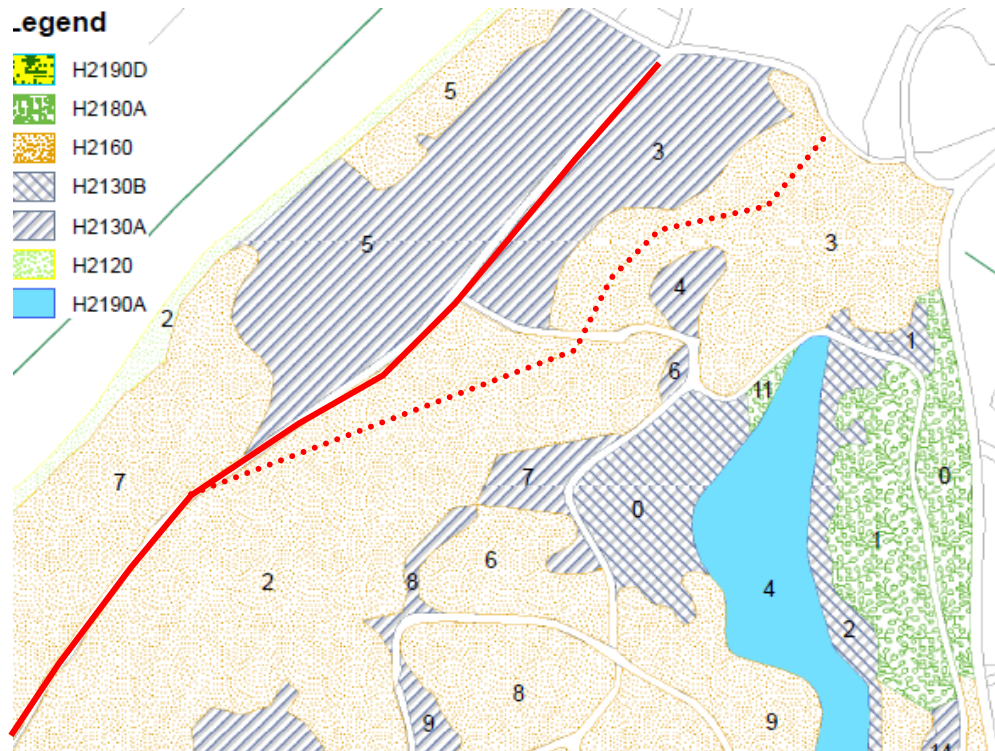
Het bovenstaande is gebaseerd op de voorlopige habitattypenkaart, vervaardigd ten behoeve van deze passende beoordeling. Na het beschikbaar komen van de definitieve habitattypenkaart kan de conclusie wijzigen. Bij de beoordeling is niet alleen van belang op welke locatie zich in de huidige situatie habitattypen bevinden, maar ook waar de toekomstige uitbreidingslocaties liggen. Deze zullen worden vastgelegd in het Natura 2000-beheerplan.

Wanneer het fietspad zodanig wordt uitgevoerd dat het niet breder wordt dan het bestaande werkp pad en er dus geen oppervlaktes duindoornstruweel en grijze duinen

verloren gaan, is er geen sprake van aantasting. Als dit niet mogelijk is, zou het tracé zodanig aangepast moeten worden, dat in ieder geval geen grijze duinen doorsneden worden. Dit is mogelijk door het tracé enigszins naar het zuiden te verplaatsen (zie Afbeelding 2.6).

Afbeelding 2.6

Gepland fietspad (rode lijn) en mogelijk alternatief (rood gestippeld).

Bij dit alternatief zou dan wel meer duindoornstruweel verloren gaan, waar een behoudsdoelstelling voor geldt.

Eventueel kan bij het opstellen van het Natura-2000-beheerplan voor dit gebied een integrale afweging worden gemaakt, met als mogelijke uitkomst de keuze voor een fietspad ten koste van een (kleine) achteruitgang van duindoornstruweel. Deze passende beoordeling kan hier echter niet op vooruitlopen.

Er vindt geen vernietiging plaats van leefgebieden van de beschermde habitatsoorten in dit gebied, aangezien noch leefgebied van nauwe korfslak, noch die van meervleermuis of potentieel leefgebied van de witsnuitlibel doorsneden wordt door het fietspad.

3.2.2

VERSNIPPERING

De aanleg van het fietspad kan mogelijk een barrière vormen voor organismen die onderdeel vormen van de ecosystemen van de beschermde habitattypen of voor de beschermde habitatsoorten in Meijendel en Berkheide. Door de geringe breedte van het pad en het soort verkeer is de barrièrewerking echter gering en staat het functioneren van deze ecosystemen niet in de weg. Bovendien is op dit moment ook een werkp pad aanwezig op de locatie van het nieuwe fietspad, dat gebruikt wordt door auto's van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland.

Ook ligt het pad niet in de directe omgeving van het leefgebied de beschermde habitatsoort nauwe korfslak. De overige beschermde soorten, meervleermuis en witsnuitlibel, zijn niet gevoelig voor de versnipperende werking van een fietspad.

Concluderend is het effect van versnippering op de habitattypen en beschermde soorten in Meijendel & Berkheide niet significant.

3.2.3

VERONTREINIGING

De geplande woningbouw bij het Zwarte Pad in de nabijheid van Meijendel & Berkheide levert geen verontreiniging op via grond- of oppervlaktewater (zie ook effectbeoordeling Bodem en water in het planMER).

Wel kan er sprake zijn van verontreiniging via de lucht door toename van uitstoot van NH_3 en NO_x door de extra huizen en verkeer. Daarbij komt stikstof als depositie terecht in de omgeving, wat kan zorgen voor verzuring en vooral vermesting van habitattypen in Meijendel & Berkheide.

De bijdrage van huishoudens aan de stikstofdepositie is relatief zeer gering. Met name in en rond het plangebied, dat bestaat uit druk stedelijk gebied, is de bijdrage van de extra woningen niet significant. Temeer daar landelijk gezien huishoudens slechts enkele procenten bijdragen aan de totale uitstoot van stikstof (bron: Natuur en Milieucompendium).

De bijdrage van de toename van het verkeer, door de verkeersaantrekkende werking van het masterplan, is dit mogelijk wel. Met name op de Houtrustweg wordt een toename van het verkeer verwacht. De exacte grootte van de toename van deze toename is op dit moment nog onbekend.

De huidige stikstofdepositie⁸ ter hoogte van het Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide ligt tussen 1100 en 2010 mol N/ha/jaar. Het meest kritische habitatype in dit gebied is H2130B Grijze Duinen (kalkloos) met een kritische depositiewaarde van 940 mol N/ha/jaar (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008). De huidige depositie ligt daar dus ruim boven, zodat elke verhoging mogelijk significant is.

Bij de in 3.1.3 beschreven, door DHV uitgevoerde, stikstofberekeningen is ook het gebied Meijendel & Berkheide meegenomen. Bij de modelberekeningen is alleen het deel van het gebied meegenomen dat invloed ondervindt van de ontwikkelingen in het plangebied: het meest westelijk gelegen gebied tot een afstand van zo'n 3,5 km naar het oosten.

Hieruit blijkt dat alleen in 2015 bij het infrastructuur variant 2, zowel met als zonder buitenhaven, ten noorden van de Van Alkemadelaan zeer lokaal een toename van de stikstofdepositie plaatsvindt. Het gaat hierbij om een toename op een afstand van maximaal 25 m van de weg, die nauwelijks tot in het natuurgebied optreedt.

In 2020 ligt de stikstofdepositie als gevolg van het verkeer in alle scenario's overal binnen het onderzochte deel van het Natura 2000-gebied tot ruim 300 mol N/ha/jr lager dan in de huidige situatie. Dit is een positieve ontwikkeling voor de instandhoudingsdoelstellingen voor dit gebied.

Vergelijking met de autonome ontwikkeling laat zien, dat in 2020 bij realisatie van het masterplan in het grootste deel van Meijendel & Berkheide de stikstofdepositie lager of

⁸ Bron: grootschalige concentratiekaart 2007 van Milieu en Natuur Planbureau

gelijk aan de autonome ontwikkeling is. In het zuidelijk deel van het Natura 2000-gebied, langs de Van Alkemadeaan en Landscheidingsweg, neemt de stikstofdepositie enigszins toe ten opzichte van de autonome ontwikkeling: met maximaal 25 mol/ha/jr vlak langs de weg, snel afnemend tot 2 mol op ongeveer 400 á 500 m van de weg. Dit is een relatief geringe toename, vergeleken met de totale afname van de stikstofdepositie door verkeer in de autonome ontwikkeling en daarmee niet significant negatief.

De verschillen tussen de infrastructuur varianten zijn gering. Voor het zichtjaar 2020 is infrastructuur variant 1 maximaal in als ongunstigst aan te merken (meeste stikstofdepositie) en infrastructuur variant 3 minimaal als gunstigst (minste stikstofdepositie).

3.2.4

VERDROGING

Gezien de hoge ligging van het plangebied ten opzichte van de lokale grondwaterstand is mogelijk alleen voor de aanleg van dieper gelegen parkeergarages, zoals die bij het Zwarte Pad, tijdelijke verlaging van de grondwaterstand door middel van bemaling noodzakelijk (zie ook effectbeoordeling Bodem en water).

Van de habitattypen in Meijndel zijn met name vochtige duinvalleien (H2190A) gevoelig voor verdroging. Dit geldt ook voor de habitatsoorten gevlekte witsnuitlibel (H1042) en nauwe korfslak (H1014), die gebonden zijn aan deze en andere vochtige locaties. Gevlekte witsnuitlibel komt nog niet voor in dit gebied, maar wordt wel verwacht. Om deze reden geldt hier een uitbreidingsdoel voor deze soort, zodat de omstandigheden geschikt moeten blijven.

Het habitatype vochtige duinvalleien ligt op korte afstand (300 m) van de nieuwe woningbouwlocatie Zwarte Pad en ondervindt dus mogelijk een waterstandsval onder invloed van de bemaling. Dit effect kan, afhankelijk van de grootte van de bemaling en de periode, significant zijn.

Dit is echter een infiltratieplas van het duinwaterbedrijf, waarvan het peil kunstmatig in stand wordt gehouden. Het effect is daarom nihil.

3.2.5

VERNATTING

Geen van de onderdelen van het Masterplan Scheveningen-kust zorgt voor een vernatting van (delen) van Meijndel & Berkheide.

3.2.6

VERSTORING

De verstoring vanuit het plangebied op Meijndel & Berkheide kan op twee manieren toenemen:

- Verstoring door licht, geluid en optische verstoring vanuit woonlocatie Zwarte Pad;
- Verstoring door toename van recreatieve druk;
- Verstoring door eventuele verlichting van het nieuwe fietspad.

In het onderstaande worden deze effecten toegelicht.

De woningbouwlocatie Zwarte Pad is in de huidige situatie een tramkeerlus. In de nieuwe situatie komen hier 40 tot 60 woningen. Dit leidt tot (tijdelijke) verstorende (licht, geluid, trilling, optisch) effecten vanuit de woonlocatie op de habitatsoort meervleermuis en de diersoorten die thuishoren in de beschermde habitattypen van Meijndel & Berkheide. Het

beïnvloedingsgebied van deze effecten blijft echter beperkt tot de randzone van Meijndel, mede door de reliëfverschillen in het gebied. Ook kunnen de effecten van lichtverstoring gemitigeerd worden door bij de inrichting rekening te houden met een minimale uitstraling richting het natuurgebied.

De invloed is daarmee niet significant.

Van toename van recreatieve druk zal in dit gebied nauwelijks sprake zijn. In de eerste plaats liggen de geplande woningbouwlocaties op relatief grote afstand van dit Natura 2000-gebied. Uitzondering hierop is de locatie Zwarte Pad; hier gaat het echter om een gering aantal woningen (40 tot 60).

In de tweede plaats is het zuidelijk deel van het Natura 2000-gebied maar beperkt toegankelijk, gezien de functie van het gebied als waterwingebied.

Een ontwikkeling die zal zorgen voor een vermindering van recreatieve druk is de verwijdering van de parkeerplaatsen langs het Zwarte Pad en dit gebied te bestemmen als natuur.

Wel wordt een deel van het gebied dat in de huidige situatie afgesloten is voor publiek ontsloten door aanleg van een nieuw fietspad. Dit kan verstoring opleveren. Geen van de beschermde waarden in het gebied is echter gevoelig voor verstoring, met uitzondering van de meervleermuis. Op de momenten van de dag dat deze soort actief is, zal het fietspad echter nauwelijks gebruikt worden, zodat van een significante toename van de verstoring geen sprake is.

Concluderend zal verstoring door een toename van recreatie niet optreden.

Wanneer verlichting langs het fietspad wordt aangebracht, is dit mogelijk negatief voor de meervleermuis, die gevoelig is voor verstoring door licht. Uit onderzoek van de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland (verricht in 1992-1995) blijkt echter dat Meijndel & Berkeide voornamelijk wordt gebruikt als overwinteringsgebied door de meervleermuis. De soort gebruikt het gebied maar sporadisch als fourageergebied.

Zomerverblijven van de meervleermuis bevinden zich in de landgoederen binnen het Natura 2000-gebied. Deze bevinden zich echter op ruime afstand van het nieuwe fietspad. Concluderend is het effect van eventuele fietspadverlichting niet significant negatief.

3.3 EFFECTEN OP BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN

3.3.1 BESCHERMD NATUURMONUMENT WESTDUINPARK

Methodiek

Voor de beoordeling van de waarden van het Beschermd Natuurmonument Westduinpark is gebruik gemaakt van een door Royal Haskoning gemaakte "BN-doelenkaart Westduinpark" (bijlage 3). Deze kaart is vervaardigd in het kader van het opstellen van het Natura 2000-beheerplan en lokaliseert een aantal van de in het oude aanwijzingsbesluit genoemde waarden.

In dit oude aanwijzingsbesluit worden zeer veel flora- en faunasoorten genoemd die ten tijde van de aanwijzing (1990) voorkwamen in het gebied. Gezien het doel en het detailniveau van het planMER zal wat flora betreft volstaan worden met toetsing aan de in de BN-doelenkaart, die immers tot stand is gekomen door overleg tussen verschillende partijen in het kader van het opstellen van het beheerplan.

Daarnaast zullen in algemene zin ook getoetst worden aan de waarden van het gebied als rust-, broed-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels en als biotoop voor zoogdieren en amfibieën. Ook het criterium “rust”, dat herhaaldelijk genoemd wordt in de tekst van het oude aanwijzingsbesluit, zal aan de orde komen.

Toetsing flora

Wanneer de ligging van het geplande fietspad (bijlage 2) wordt vergeleken met de ligging van de BN-doelen (bijlage 3) is te zien, dat het fietspad precies aan de rand loopt van het gebied met witte duinen⁹. Als dit wordt gecombineerd met de toetsing aan de Habitatrichtlijnwaarden in paragraaf 3.1.1, wordt duidelijk dat het beoogde fietspad precies tussen het gebied met witte duinen (BN-doel) en het gebied met duindoornstruweel en grijze duinen (beide Natura 2000-doelen) loopt.

Voor het grootste deel van het nieuwe tracé geldt dat er reeds een verhard pad aanwezig is. Aangezien dit pad zonder veel aanpassingen dienst kan doen als fietsroute, zijn de effecten beperkt.

Een uitzondering hierop is het tracé ten noorden van deelgebied 4 en ten zuiden van deelgebied 1 (zie Afbeelding 2.5). In het eerste geval ligt hier een onverhard zandpad. Hier is aanpassing dus noodzakelijk om het pad dienst te kunnen laten doen als fietspad.

Wanneer hierbij geen witte duinen worden aangetast, en dit is mogelijk door het tracé op enige afstand hiervan te projecteren, is het effect beperkt.

Het tracé ten zuiden van deelgebied 1, ter hoogte van Kijkduin, ligt niet over bestaande paden en loopt dwars door een oppervlakte witte duinen. Dit is ongewenst en als significant negatief effect aan te merken.

Dit kan worden vermeden door de route hier over het bestaande verharde pad te laten lopen, dat net ten zuiden van de geplande route ligt. Op deze manier wordt vernietiging van witte duinen voorkomen.

Toetsing vogels

Op de plaatsen waar nieuwe fietspaden komen in het gebied, zullen mensen komen waar ze in de huidige situatie niet komen. Deze onbereikbare plekken zijn van belang voor vogels in een voor het overige druk bezocht gebied. De waarde van het gebied als rust-, broed-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels kan daarmee afnemen. Dit geldt ook voor de waarde van het gebied als biotoop voor zoogdieren.

Dit geldt alleen voor het tracé ten noorden van deelgebied 4, waar nu alleen een zandpad ligt. Het is aannemelijk dat de verstoring op deze plek toe zal nemen met de aanwezigheid van een fietspad. Dit effect is als significant negatief aan te merken maar kan voorkomen worden door de fietsroute hier van de kust af te projecteren, op het bestaande fietspad (Wieringsepad).

Voor het tracé bij Kijkduin geldt dat de bijdrage van het masterplan aan de verstoring marginaal is door de directe nabijheid van bebouwing en de hoge recreatiedruk die daarmee samenhangt. Het masterplan heeft daarom geen significant effect.

Ook in de aanlegfase van het fietspad zullen ten noorden van deelgebied 4 effecten optreden. Aangezien het gebied het gehele jaar gebruikt wordt door vogels, is deze verstoring lastig te mitigeren door te kiezen voor de juiste periode in het jaar voor de aanleg.

⁹ De BN-doelen in Westduinpark dragen inmiddels geen namen meer die zijn afgeleid van Natura 2000-naamgeving, om verwarring te voorkomen. Witte duinen is nu helmduinen. Aangezien op de kaart nog wel over witte duinen wordt gesproken, wordt in deze passende beoordeling deze term ook nog gehanteerd.

Het gaat hier echter om tijdelijke verstoring en er zijn voldoende uitwijkmogelijkheden voor vogels in natuurgebieden in de omgeving. Wanneer aanleg buiten het broedseizoen plaatsvindt, zijn de versturende effecten hiervan als niet significant aan te merken.

Toetsing zoogdieren

De in het aanwijzingsbesluit genoemde zoogdieren, te weten: vos, konijn, haas, egel, bunzing, wezel, hermelijn, bosmuis, dwergmuis en bosspitsmuis, zijn alle algemeen in Nederland voorkomende soorten die noch landelijk, noch regionaal in hun voortbestaan worden bedreigd door de ontwikkelingen in het plangebied.

De eveneens genoemde rosse vleermuis is minder algemeen. Ook voor deze soort geldt echter er geen negatieve effecten zijn te verwachten onder invloed van het masterplan. Deze vleermuis is niet gevoelig voor verstoring door het aan te leggen fietspad.

Toetsing amfibieën

Mogelijke negatieve effecten aan amfibieën doen zich met name voor bij ingrepen in de natte delen van het terrein. Daarvan is hier geen sprake zodat geen negatieve effecten voor amfibieën zullen optreden.

Een eventuele (tijdelijke) grondwaterstandsverlaging ten behoeve van de woningbouw op het Norfolkterrein heeft geen invloed op de waterstand in de voortplantingswateren van amfibieën, aangezien die aan de westzijde van het gebied liggen (ten westen van De Savornin Lohmanlaan), op ruime afstand van het Norfolkterrein (meer dan 3 km).

Toetsing criterium "rust"

Alleen bij het tracé ten noorden van deelgebied 4, is sprake van verstoring van de rust, aangezien het bestaande zandpad hier wordt vervangen door een drukker bezocht fietspad. Dit effect is als significant negatief aan te merken. Dit effect kan voorkomen worden door de fietsroute hier van de kust af te projecteren, op het bestaande fietspad (Wieringsepad).

3.3.2

BESCHERMD NATUURMONUMENT HARSTENHOEK

De nieuwe woonlocatie Zwarte Pad ligt vlak bij het Oostduin gedeelte van dit Beschermd Natuurmonument. Hier tussenin ligt een hoger deel van het Oostduin, een waarschijnlijk kunstmatige wal, waardoor een groot deel van de versturende effecten vanuit de woningbouwlocatie teniet zullen worden gedaan. Dit geldt temeer aangezien het op deze locatie om laagbouw woningen gaat.

Bovendien is dit deel van het beschermde natuurmonument volgens het aanwijzingsbesluit met name van waarde door de botanische samenstelling en is het daarom niet zeer gevoelig voor verstoring.

De toename van verstoring in dit gebied is daarom als niet significant aan te merken.

Verder loopt het beoogde tracé van het nieuwe fietspad niet door Harstenhoek, zodat er geen sprake is van vernietiging.

Er is mogelijk wel sprake van verdroging. Het gebied vormt volgens het aanwijzingsbesluit onderdeel van het verspreidingsgebied van zes soorten amfibieën, waaronder rugstreeppad. Een eventuele (tijdelijke) grondwaterstands daling hier onder invloed van de nieuwbouw bij het Zwarte Pad kan ongunstig zijn voor de waterstand in en daarmee de functie van de voortplantingswateren van deze soorten. Door de tijdelijke grondwaterstandverlaging buiten het voortplantingsseizoen van deze soorten te plannen wordt een negatief effect voorkomen.

3.3.3

BESCHERMD NATUURMONUMENT BERKHEIDE

Dit gebied ligt zodanig ver van het plangebied (zie Afbeelding 2.4), dat het geen invloed zal ondervinden van het Masterplan Scheveningen-kust. Ook loopt het beoogde tracé van het nieuwe fietspad niet door dit Beschermd Natuurmonument. Er is dan ook geen negatief effect te verwachten op dit gebied.

HOOFDSTUK

4 Conclusies

4.1

EFFECTEN OP NATURA 2000

De volgende effecten van het Masterplan Scheveningen-kust kunnen significant negatief zijn voor Natura 2000-gebieden:

1. Aantasting van een klein oppervlakte H2310_A Grijze duinen (kalkrijk) (deelgebied 4 in Afbeelding 2.5) in Westduinpark door aanleg van het fietspad.
2. Aantasting van zowel oppervlaktes H2160 Duindoornstruweel als H2130 _A Grijze duinen (kalkrijk) in Meijendel door aanleg van het fietspad.

Het eerstgenoemde effect is te voorkomen door bij de planuitwerking van het fietspad rekening te houden met de ligging van de grijze duinen en het fietspad op enige afstand hiervan te plannen.

Het tweede effect is te voorkomen als het fietspad niet breder wordt dan het bestaande werpad. Wanneer dit niet mogelijk is, zijn de effecten slechts deels tegen te gaan door het tracé van het fietspad aan te passen, zodat in ieder geval geen grijze duinen aangetast worden. Aantasting van duindoornstruweel lijkt dan echter, op basis van de globale habitattypenkartering, niet te voorkomen wanneer men in het onderzochte deel van Meijendel een nieuw fietspad wil plannen. Dit effect is als significant negatief aan te merken.

Eventueel kan bij het opstellen van een beheerplan voor dit gebied een integrale afweging worden gemaakt, met als mogelijke uitkomst de keuze voor een fietspad ten koste van een (kleine) achteruitgang van duindoornstruweel. Deze passende beoordeling kan hier echter niet op vooruitlopen.

4.2

EFFECTEN OP BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN

De volgende effecten van het Masterplan Scheveningen-kust zijn mogelijk significant negatief voor gebieden met de status Beschermd Natuurmonument:

1. Aantasting van het oppervlak witte duinen door aanleg van een fietspad aan de Scheveningse zijde van Westduinpark.
2. Aantasting van het oppervlak witte duinen door aanleg van een fietspad aan de Kijkduinse zijde van Westduinpark.
3. Aantasting van de waarde van het Westduinpark als rust-, broed-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels door aanleg en gebruik van een nieuw fietspad aan de Scheveningse zijde.
4. Verstoring van de rust aan de Scheveningse zijde van Westduinpark doordat het bestaande zandpad hier wordt vervangen door een drukker bezocht fietspad.

5. Aantasting van voortplantingswater van amfibieën in Harstenhoek door eventuele verdroging door tijdelijke bemaling tijdens de aanleg van parkeergarages in het plangebied. Dit is te voorkomen door de bemaling buiten het voortplantingsseizoen van de amfibieën te plannen.

Het eerstgenoemde effect is tegen te gaan door de aanleg van het pad op afstand van witte duinen te plannen. Hier lijkt ruimte voor te zijn. Effect 2 is te mitigeren door aanpassing van de route over het bestaande verharde pad, dat net ten zuiden van de geplande route ligt. De effecten 3 en 4 zijn te mitigeren door de fietsroute aan de Scheveningse kant van de kust af te projecteren, op het bestaande fietspad (Wieringsepad). Er hoeft dan geen nieuw fietspad aangelegd te worden.

Effect 5 kan gemitigeerd worden door aanpassing van de bemaling, zoals in voorgaande paragraaf beschreven is.

4.3

AANBEVELINGEN

De plannen in het kader van het Masterplan Scheveningen-kust kunnen worden uitgevoerd zonder negatieve gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden mits:

- De gehele kustroute voor fietsers gepland wordt op reeds bestaande fiets- en wandelpaden, die zonder veel aanpassingen geschikt kunnen worden gemaakt als fietsroute;
- De eventueel benodigde tijdelijke bemaling ten behoeve van de aanleg van woonlocatie Zwarte Pad geen verdroging van vochtige duinvalleien in Meijendel tot gevolg heeft;
- Verstoring door licht, geluid en trilling richting het Westduinpark tijdens aanleg en gebruik van de bebouwing van het Norfolkterrein wordt voorkomen.

HOOFDSTUK 5 Literatuur

Alterra iov Provincie Gelderland (2006): Een prototype Natuureffectenboekhouding NEB, Rekenen met de effecten van recreatie op Natura 2000-waarden op de Veluwe, Wageningen.

Commissie voor de Milieueffectrapportage: Natura 2000 in milieueffectrapportage; beoordeling van de gevolgen van atmosferische deposities.

DHV iov gemeente Den Haag (2009): Masterplan Kijkduin, Passende Beoordeling; Passende beoordeling op het niveau van het Masterplan.

Van Dobben & Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden, Alterra rapport 1654, Wageningen.

Ministerie van LNV: Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998, Den Haag.

Ministerie van LNV: Ontwerp aanwijzingsbesluit Meijendel & Berkheide

Ministerie van LNV: Ontwerp aanwijzingsbesluit Westduinpark & Wapendal

Royal Haskoning: concept habitatypekaart, versie 28 april 2009.

Royal Haskoning: BN-doelen-kaart, versie 7 mei 2009.

Steunpunt Natura 2000 (2009): Leidraad bepaling significantie; Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet, 7 juli 2009.

BIJLAGE 1

Habitattypenkaart Westduinpark

Habitattypekaart Westduinpark

Legenda

Habitattype

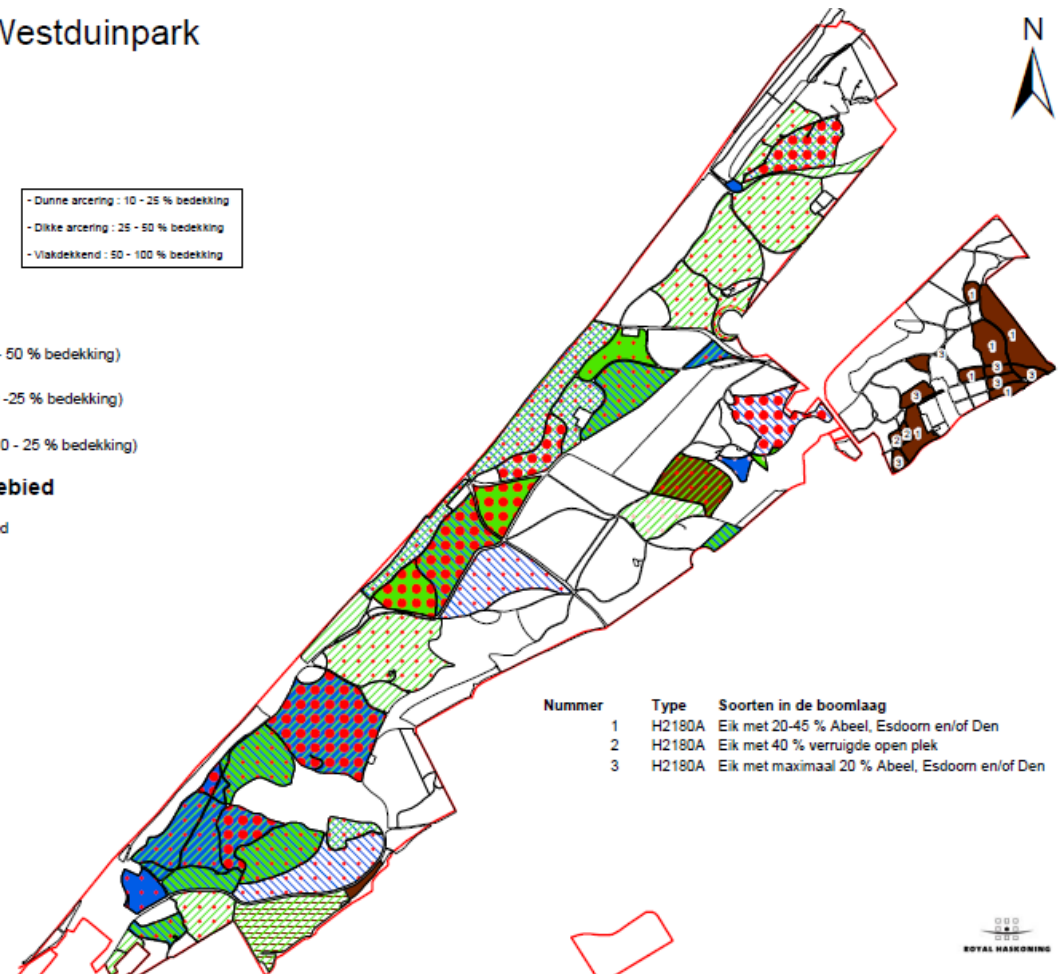
	H2180A Droog duinbos	- Dunne arcering : 10 - 25 % bedekking
	H2160 Duindoornstruweel	- Dikke arcering : 25 - 50 % bedekking
	H2130A Grijze duinen kalkrijk	- Vlakdekkend : 50 - 100 % bedekking

Exoten

	Dikke stippen Rimpelroos (25 - 50 % bedekking)
	Dunne stippen Rimpelroos (10 - 25 % bedekking)
	Dunne stippen overig exoot (10 - 25 % bedekking)

Begrenzing Natura 2000 gebied

	Begrenzing Natura 2000 gebied
---	-------------------------------

Nummer	Type	Soorten in de boomlaag
1	H2180A	Eik met 20-45 % Abeel, Esdoo en/of Den
2	H2180A	Eik met 40 % verruigde open plek
3	H2180A	Eik met maximaal 20 % Abeel, Esdoo en/of Den

BIJLAGE 2 Ligging gepland fietspad

BIJLAGE 3

BN-doelen kaart Westduinpark

BN-doelenkaart Westduinpark

Legenda

BN-doel

Bos

Duinplas 3.20

Duinstruweel 3.54B

Duinstruweel 3.54B en Bos

Grijze duinen kalkarm H2130 B

Witte duinen H2120

Exoten

Dikke stippen Rimpelroos (25 - 50 % bedekking)

Dunne stippen Rimpelroos (10 - 25 % bedekking)

Dunne stippen overig exoot (10 - 25 % bedekking)

Rimpelroos dunne stippen en Dunne stippen overige exoot (10 - 25 % bedekking)

Open zand in witte duinen

> 25 % open zand

Aanwezigheid Stinsenplanten

20 t/m 30

5 t/m 15

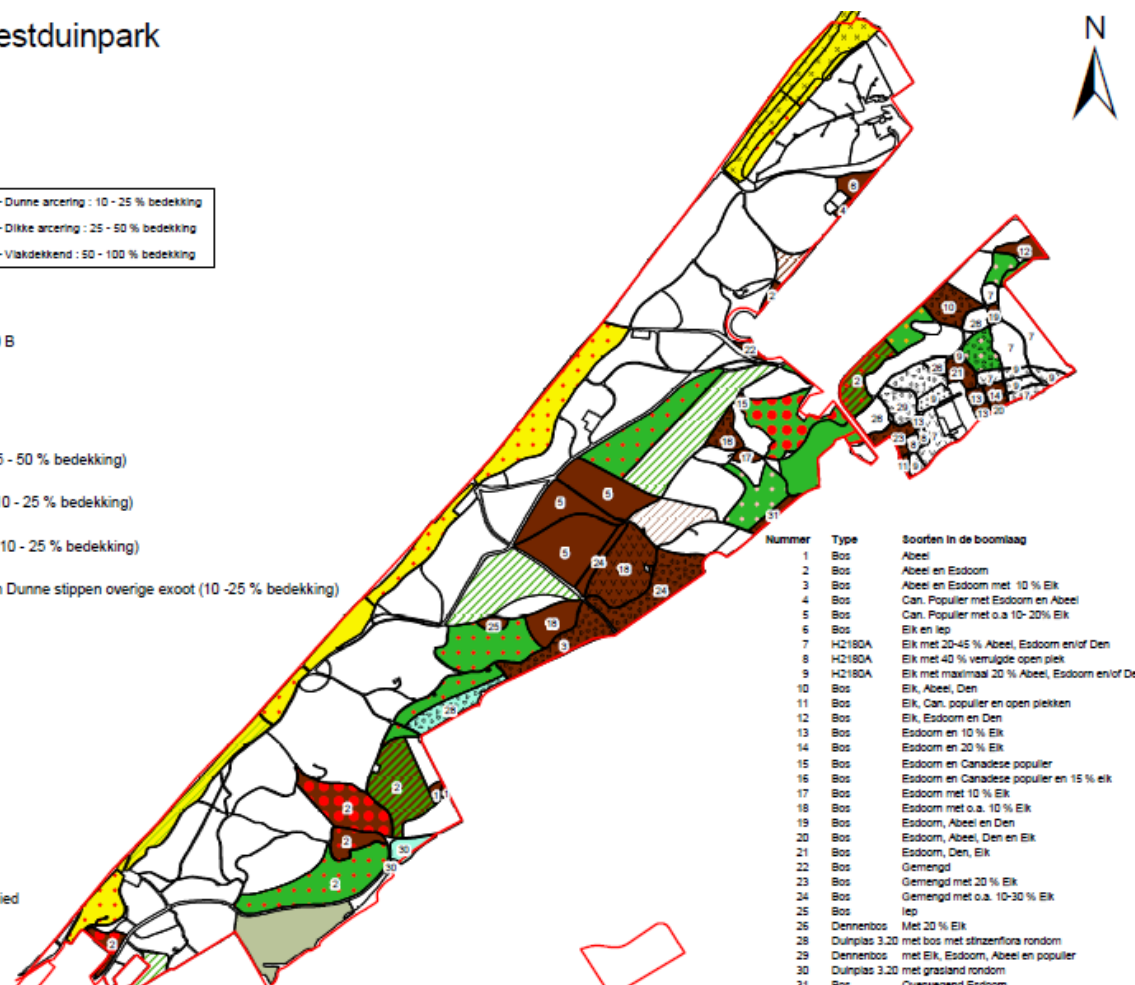
90

Begrenzing Natura 2000 gebied

Begrenzing Natura 2000 gebied

ROYAL HASKONING

- Dunne arcering : 10 - 25 % bedekking
 - Dikke arcering : 25 - 50 % bedekking
 - Viakdelkend : 50 - 100 % bedekking

Nummer	Type	Soorten in de boomlaag
1	Bos	Abeel
2	Bos	Abeel en Esdoorn
3	Bos	Abeel en Esdoorn met 10 % Elk
4	Bos	Can. Populier met Esdoorn en Abeel
5	Bos	Can. Populier met o.a. 10-20% Elk
6	Bos	Elk en Iep
7	H2180A	Elk met 20-45 % Abeel, Esdoorn en/of Den
8	H2180A	Elk met 40 % vernuldde open plek
9	H2180A	Elk met maximaal 20 % Abeel, Esdoorn en/of Den
10	Bos	Elk, Abeel, Den
11	Bos	Elk, Can. populier en open plekken
12	Bos	Elk, Esdoorn en Den
13	Bos	Esdoorn en 10 % Elk
14	Bos	Esdoorn en 20 % Elk
15	Bos	Esdoorn en Canadese populier
16	Bos	Esdoorn en Canadese populier en 15 % elk
17	Bos	Esdoorn met 10 % Elk
18	Bos	Esdoorn met o.a. 10 % Elk
19	Bos	Esdoorn, Abeel en Den
20	Bos	Esdoorn, Abeel, Den en Elk
21	Bos	Esdoorn, Den, Elk
22	Bos	Gemengd
23	Bos	Gemengd met 20 % Elk
24	Bos	Gemengd met o.a. 10-30 % Elk
25	Bos	Iep
26	Dennenbos	Met 20 % Elk
28	Duinplas 3.20	met bos met stinsenflora rondom
29	Dennenbos	met Elk, Esdoorn, Abeel en populier
30	Duinplas 3.20	met grasland rondom
31	Bos	Overwegend Esdoorn

BIJLAGE 4

Aanwijzingsbesluit beschermd natuurmonument
Westduinpark

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir. -Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu- en
Faunabeheer

NMF-90-12535

9 november 1990

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Westduinpark" voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een schakel vormt in het Nederlandse kustduingebied, welk gebied door een bijzondere combinatie van milieu-factoren van internationale betekenis is;

dat het natuurmonument een in ecologisch en landschappelijk opzicht integrerend onderdeel vormt van het duingebied tussen Den Haag en Hoek van Holland;

dat het natuurmonument een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap is, zoals dat in de loop der eeuwen is ontstaan;

dat het natuurmonument wordt gevormd door ten oosten van het strand gelegen duinen en duinvalleien, graslanden, bosjes, struwelen, ruigten en plassen welke onderdelen in ecologisch, geomorfologisch en hydrologisch opzicht een samenhangend geheel vormen;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden die worden bepaald door geologische, geomorfologische en klimatologische omstandigheden;

dat in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden zich een aantal levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels, waaronder in ons land weinig algemene en zeldzame soorten;

dat het natuurmonument van belang is als biotoop voor amfibieën en zoogdieren, waaronder in ons land weinig algemene en zeldzame soorten;

dat het natuurmonument door zijn relatieve ongereptheid van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moet worden begrepen de geomorfologische, biologische en hydrologische kenmerken en het natuurschoon maar ook de bodemkundige gesteldheid, alsmede de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 13 november 1989, no. NMF-89-9488, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het "Westduinpark";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de ter zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijks Planologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

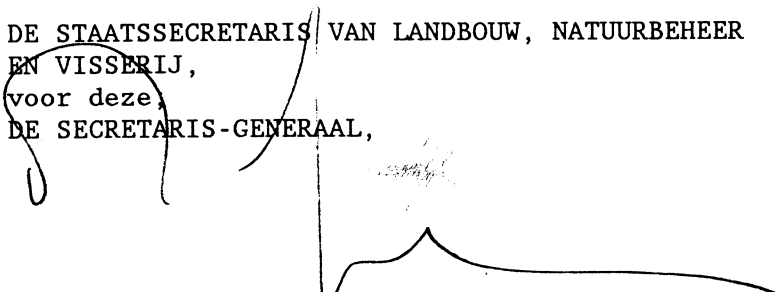
Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Westduinpark", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Loosduinen, sectie H, nrs. 938, 1955, 1956, 2249, 2250, 2251, 4463, 5279 ged., 5288 ged., 5291 ged., 5292 ged., 6025 ged., sectie I, nrs. 4281, 6164, gemeente 's-Gravenhage, sectie AK, nrs. 3751, 6482, 6483, 6484 ged., 6486 ged., 6487, 6488 ged., 6489 ged., 6491, 7360 ged., 9931 ged., 10238 ged., sectie AO nrs. 95, 96, 98, 99, 107, 109, 112, 113, 114, 115, 407, 972, 974, 990 ged., 1571, 2558, 2559 ged., 2562 ged., 2589, 2590, 2627, 2651, 2660, 2689 ged., 2793 ged., 2795 ged. en 3011 ged., een en ander zoals aangegeven op bij deze beschikking behorende kaart BN149/SN106;
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van de beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

Behoort bij beschikking
no. NMF-90-12535

1. INLEIDING

Het natuurmonument "Westduinpark" is gelegen in de gemeente Den Haag en beslaat een oppervlakte van circa 230 hectare.

Het natuurmonument Westduinpark wordt gevormd door gronden in eigendom bij de Staat en in particulier eigendom zijnde gronden. Wanneer in deze toelichting wordt gesproken van het natuurmonument Westduinpark, wordt hiermee het gehele natuurmonument bedoeld. Deze toelichting behoort bij de beschikking waarbij de in particulier eigendom zijnde percelen van het natuurmonument Westduinpark als beschermd natuurmonument worden aangewezen.

Het Westduinpark vormt een integrerend onderdeel van het Nederlandse kustduingebied, dat zich kenmerkt door de aanwezigheid van een grote ruimtelijke afwisseling in milieu-omstandigheden en een daarmee samenhangende soortenrijkdom.

Het ligt in het voornemen de komende jaren alle daarvoor in aanmerking komende delen van het Nederlandse kustduingebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen. Door middel van deze aanwijzingen wordt beoogd het behoud en herstel van de natuur- en landschapswaarden van het kustduingebied te bevorderen.

Het duingebied Westduinpark is niet alleen waardevol als onderdeel van het Nederlandse kustduingebied; het heeft, door een bijzondere combinatie van milieufactoren, tevens een specifieke waarde.

Het natuurmonument wordt gevormd door een gevariëerd duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het gebied behoort tot de jonge duinen. Delen van het gebied zijn in het verleden vergraven of als zanddepot gebruikt. De overige delen worden gekenmerkt door een waardevolle natuurlijke geomorfologie. In het Westduinpark komen waardevolle duinvegetaties voor en is er sprake van een hoge broedvogelstand.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis, het natuurschoon, de begrenzing, andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen, huidig gebruik en gewenst beheer ten aanzien van het natuurmonument Westduinpark.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

De bodem van het natuurmonument bestaat vrijwel geheel uit duinvaaggronden. Dit zijn jonge, kalkrijke tot deels ontkalkte duinzanden.

In het noordoosten (de Bosjes van Poot) en in het zuidoosten van het natuurmonument bevinden zich de binnenduinen, bestaande uit loopduinformaties met hoogteverschillen van 10 tot 20 meter.

Deze formaties zijn in de 13e eeuw gevormd. In het zuidwesten bevinden zich de middenduinen, bestaande uit een gekerfde zeereep van zogenaamde streepduinen met uitblazingskuilen en -geulen, waarbij reliëfverschillen tot 25 meter voorkomen. Het betreft restanten van paraboolduinformaties uit de 15e en 16e eeuw. In het noordwesten zijn de buitenduinen gelegen, bestaande uit fraaie microparaboolduinformaties uit de 18e eeuw.

De natuurlijke, niet kunstmatig opgestoven, zeereep in het zuidwesten is van hoge geomorfologische waarde. De buitenduinen ontbreken hier als gevolg van kustafslag.

In nog ongeveer de helft van het natuurmonument is sprake van een natuurlijke geomorfologie. In het midden en oosten van het natuurmonument zijn rond 1900 enkele grote valleien opgevuld met zand uit de Scheveningse haven, waardoor "hoogvlakten" ontstonden. Inmiddels hebben zich hier natuurlijke duingraslanden en struwelen ontwikkeld.

Nabij de De Savorin Lohmanlaan ligt een gegraven vijver. Enkele duintoppen zijn in het verleden verlegd of verhoogd en verbreed.

In het natuurmonument is sprake van een min of meer natuurlijke waterhuishouding. Er vindt in het natuurmonument geen waterwinning plaats. Over het algemeen is sprake van droge omstandigheden.

In het zuidoosten van het natuurmonument bevinden zich enkele vochtige valleien met een bodem van kalkarme, oude duinzanden. De meeste andere valleien zijn klein en droog.

2.2. Flora en vegetatie

In de buitenste duinenrij, waar een voortdurende aanvoer van kalkrijk zand en zout plaatsvindt, domineert Helm. Ook komen hier (soms massaal) Blauwe zeedistel en Zeeraket voor.

Op wat grotere afstand van de zee komt een soortenrijkere helmvegetatie voor met Strandkweek en plaatselijk Duinsalomonszegel, Duinpaardebloem en Kruipend stalkruid. Verspreid komen lage Duindoornstruwelen voor. Verder landinwaarts neemt het aandeel struweel, met soorten als Duindoorn, Wilde liguster en Kardinaalsmuts, toe. Vooral op gestoorde (vergraven) bodem is Vlier sterk vertegenwoordigd. In het struweel komt veel aangeplante en/of verwilderde roos (o.a. Bottel- en Rimpelroos) voor.

Het helmgrasland en het struweel komen naast en door elkaar voor op zowel hellingen als op vlakke terreinen en valleien. Op de noordhellingen groeit een laag soortenrijk duingrasland met o.a. Duinsalomonszegel, Echt walstro, Walstrobremraap, Gewoon fakkelgras en korstmossen, en plaatselijk een laag struweel van Kruipwilg en Wilde liguster. Op de drogere zuidhellingen komt een open stuifduinvegetatie voor met o.a. Zanddoddegras en Duinsterretje.

In het oosten van het natuurmonument komt op enkele plaatsen kalkarm zand van de Oude Duinen aan de oppervlakte. Hier komt een vrij zeldzame lage duingraslandgemeenschap voor met o.a. Buntgras en diverse korstmossen. Voor het overige is het oostelijk deel van het natuurmonument voornamelijk bebost.

Op een voormalige stortplaats, centraal in het natuurmonument,

groeit een (weinig vitaal) populierenbos. De Bosjes van Poot bestaan voornamelijk uit naaldbos (Oostenrijkse den) en eikenbos. Dit Duin-Eikenbos is rijk aan stinseplanten, zoals Wilde hyacint, Voorjaarshelmbloem en Daslook. Op verschillende plaatsen is struweel of loofbos aangeplant, met o.a. diverse rozen, Duindoorn, Wilde liguster, Gewone vlier, Sneeuwbes, Esdoorn en Witte abeel. In het zuidoosten van het natuurmonument komt in enkele vochtige valleien een struweel met Eenstijlige meidoorn en Wilg voor. Langs de oostrand van het terrein komt op een tiental speelweiden een tamelijk soortenrijk duingrasland voor.

Plaatselijk zijn de duingraslanden, bos- en struweelvegetaties vegetatiekundig matig ontwikkeld als gevolg van intensieve betreding door recreanten. Vanwege de grote variatie in milieu-omstandigheden zijn op korte termijn goede mogelijkheden aanwezig voor de ontwikkeling van meer waardevolle vegetaties.

Zeldzame of minder algemene, deels hiervoor al genoemde plantesoorten, die in het natuurmonument voorkomen, zijn o.a. Blauwe zeedistel, Zeeraket, Duinsalomonszegel, Kruipend stalkruid, Gewoon fakkelgras, Walstrobremraap, Blauwe bremraap, Daslook, Voorjaarshelmbloem, Wilde hyacint, Gewone vogelmelk, Kandelaartje, Gaspeldoorn, Grote wilde tijm en Gewone vleugeltjesbloem, alsmede mos- en korstmossoorten, waaronder diverse Cladonia's.

2.3. Fauna

Het natuurmonument is als broed-, rust- en fourageergebied van betekenis voor een groot aantal vogelsoorten.

De afwisseling van bos, struweel, grasland en vochtig terrein vormt een geschikt biotoop voor een rijk geschakeerde broedvogelbevolking. Van de circa 200 waargenomen soorten zijn er circa 60 broedend aangetroffen. In het natuurmonument broeden o.a.

Nachtegaal, Braamsluiper, Kleine karekiet, Sprinkhaanrietzanger, Roodborsttapuit, Goudvink, Putter, Patrijs, Houtsnip en Ransuil. Het Westduinpark is een belangrijk rust- en fourageergebied voor zwerv-, trek- en wintervogels, zoals Grauwe kiekendief, Slechtvalk, Visarend, Sperwer, Zwarte wouw, Grote pieper, Duinpieper, Draaihals, Hop, Paapje, Beflijster en Pestvogel.

In het Westduinpark zijn onder meer de volgende amfibieën waargenomen: de Gewone pad, Rugstreeppad, Groene kikker, Bruine kikker en Kleine Watersalamander. Onder meer de rechtgetrokken duinbeek langs de Duinlaan en de vijver in het natuurmonument fungeren als voortplantingsbiotoop voor amfibieën.

In het natuurmonument voorkomende zoogdieren zijn onder andere Vos, Konijn, Haas, Egel, Bunzing, Wezel, Hermelijn, Bosmuis, Dwergmuis en Bosspitsmuis, terwijl de Rosse vleermuis in het gebied fourageert.

3. NATUURSCHOON

Het natuurmonument kent door de verschillen in abiotische en biotische eigenschappen, alsmede door het beheer, dat in zijn verschijningsvorm een afspiegeling vormt van het sinds jaar en dag gebezigt

de gebruik van het gebied door de mens, een grote afwisseling in visueel-ruimtelijke eigenschappen. Plaatselijk is het natuurschoon evenwel aangetast door intensieve recreatieve voorzieningen.

Het natuurmonument heeft, mede door het afwisselende reliëf, de grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden en de verschillende terreintypen met hun vegetaties, in landschappelijk opzicht een gevarieerd karakter.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door de afwisseling van duingraslanden, struwelen en bossen, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, de mate van reliëf en de sterke verscheidenheid aan milieu-omstandigheden, van betekenis uit het oogpunt van natuurschoon.

4. BEGRENZING

Het natuurmonument is globaal gelegen tussen Kijkduin in het zuidwesten, de bebouwde kom van Den Haag in het oosten, het Verversingskanaal, de bebouwing van Duindorp en de haven van Scheveningen in het noordoosten en de duinvoet in het westen. De grens van het natuurmonument is zo gekozen, dat een in ecologisch, geomorfologisch hydrologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht. Binnen de begrenzing van het natuurmonument gelegen gebouwen, inclusief erven, vallen als enclaves buiten de begrenzing van het natuurmonument. Onder het maaiveld gelegen of (deels) met zand afgedekte en niet in gebruik zijnde bunkers behoren tot het natuurmonument. Wegen met een gesloten verharding, tezamen met de aangrenzende 0,5 meter berm aan weerszijden, vallen buiten het natuurmonument. De parkeerplaats bij Hotel Atlantic valt buiten het natuurmonument. Een deel van de sloot ten zuiden van de Duinlaan is in verband met het belang als voorplantingsplaats voor padden onderdeel van het natuurmonument.

Bij duinafslag verplaatst de grens van het natuurmonument zich landinwaarts; bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens zich zeewaarts.

Voor de exacte begrenzing van het natuurmonument wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN149/SN106.

5. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

Voor het natuurmonument of delen ervan zijn de volgende instrumenten van kracht:

- Streekplan Zuid-Holland-West (1987)

Op de streekplankaart is het natuurmonument aangeduid als "natuurgebied duin". Langs de kust is de aanduiding "zeewering" mede van toepassing. Een fietspad door het gebied is aangeduid als "groene ader".

- Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland
De Keur is gericht op de bescherming en het onderhoud van de 300 m. brede strook buitenduinen (zeereep) als primaire waterkering en de hieraan grenzende 300 m. brede strook binnenduinen.
- Bestemmingsplannen van de gemeente Den Haag.
Voor een klein gedeelte in het zuidwesten van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Uitbreidingsplan Kijkduin-Oost", vastgesteld door de gemeenteraad in 1963 en goedgekeurd door Ge-deputeerde Staten eveneens in 1963. Het duingebied heeft hier de bestemming "duinpark".
In het zuidwestelijk deel van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Bos en Duin". Dit plan is in 1973 vastgesteld en in 1974 goedgekeurd. Het duingebied is bestemd als "duinpark" gericht op behoud en herstel van natuurwetenschappelijke, land-schappelijke en recreatieve waarden. Kleine delen zijn bestemd als "educatief natuurreservaat", "openbaar parkeerterrein en/of rijwielbewaarpplaats" en "horecabedrijf" (niet gerealiseerd).
In het centrale en noordwestelijke deel van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Westduinen, Eerste Herziening", vastgesteld in 1988 en in 1988 grotendeels goedgekeurd. In enkele delen bij de Wieringsestraat vigeert het bestemmingsplan "West-duinen" (onherroepelijk geworden in 1982). Het duingebied is in beide plannen bestemd als "duinpark" en deels (landinwaarts tot 600 meter van de Rijksstrandpalenlijn) als "waterstaatsdoelein-den". Kleinere delen zijn bestemd als "bewaarpplaats voor fietsers en bromfietsers" en "bijzondere doeleinden, telecomunicatie".
Voor de Bosjes van Poot, het noordoostelijk deel van het natuurmonument, vigeert geen bestemmingsplan. In voorbereiding is het bestemmingsplan "Bosjes van Poot".
Voor de Bosjes van Poot geldt het "Voorbereidingsbesluit op basis van het Structuurplan 's-Gravenhage, Eerste Stap voor Natuur-gebieden", door de gemeenteraad vastgesteld op 20 april 1989.

6. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding van de aanwezige waarden.

In het algemeen kan gesteld worden dat het sinds jaar en dag bestaande gebruik in zijn huidige vorm en intensiteit zonder toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst het beheer meer te richten op de ontwikkeling van de waarden van het gebied.

6.1. Rechtsgevolgen ex. artikel 12 (vergunningen)

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Dit geldt niet alleen voor handelingen die binnen het natuurmonument worden uitgevoerd, maar ook voor handelingen daarbuiten, indien deze van negatieve invloed

zijn op de in het natuurmonument aanwezige waarden. Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. De aanvraag dient gezonden te worden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag. De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen wordt aangeraden hierbij de hulp in te roepen van de Consulente Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in de provincie Zuid-Holland van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van de handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, aan een vergunning gebonden zullen zijn.

Het is een niet-limitatieve opsomming:

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanleggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen;
- aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en graven;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de stijghoogten van diverse watervoerende pakketten, waterkwaliteit of waterhuishouding in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, enz.;
- het uitoefenen van de jacht, met uitzondering van de jacht op basis van overeenkomsten aangegaan, c.q. vergunningen verleend voor de datum van deze beschikking;
- het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben; indien in de loop der tijd het grondge-

- bruik extensiever wordt, wordt het meest recente, extensieve gebruik als huidig gebruik aangemerkt;
- het aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
 - het dunnen, rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten;
 - handelingen anders dan het normale onderhoud en het normale beheer ten behoeve van de zeereep als primaire waterkering;

In het algemeen geldt dat het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige vorm en intensiteit niet als schadelijke handeling in de zin van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet zal worden opgevat en mitsdien zonder vergunning mag worden voortgezet.

6.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijk waarden ten doel.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de waarden van het natuurmonument. Op grond van de wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

6.3. Rechtsgevolgen artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bij de artikelen 12 en 14, derde lid, bepaalde.

Op grond van dit artikel kunnen schadelijke activiteiten, zoals het crossen met motorvoertuigen en/of (brom)fietsen en het uitoefenen van de modelvliegsport worden tegengegaan.

Het verbod van artikel 16 geldt niet, voor zover door derden handelingen worden verricht waarvoor ontheffing op grond van de Natuurbeschermingswet is verleend of die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument,

dan wel na de aanwijzing met inachtneming van de uit artikelen 12 en 14 voor hem voortvloeiende verplichtingen.

7. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

De gronden behorend tot het beschermd natuurmonument zijn eigendom van de gemeente Den Haag.

Het beheer van het natuurmonument is voornamelijk gericht op het onderhoud van het terrein ten dienste van de zeewering, natuurbehoud en recreatie en wordt uitgevoerd door de Dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag. Voor wat betreft de zeezijde van de zeereep wordt het onderhoud uitgevoerd door het Hoogheemraadschap van Delfland.

7.1. Zeewering

Het huidig gebruik en beheer van de zeewering is gericht op de instandhouding van de waterkerende functie van de duinen. De verplichtingen van de grondgebruikers in deze zijn neergelegd in de Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland. De reglementaire beheerstaak van Delfland heeft betrekking op de buiten- en binnenduinen tot 600 meter landinwaarts, gemeten vanaf de Rijkstrandpalenlijn.

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewerende functie van de duinen in de binnen- en buitenduinen plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn:

- het plaatsen, hebben en onderhouden van peilschalen, meetpalen, kleinschalige meetopstellingen, verbods- en aanduidingsborden e.d.;
- het tijdelijk plaatsen van dagverblijven voor arbeiders;
- het aanbrengen van helm en andere duinplanten en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiwing van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren;
- het snoeien en steken van duinbeplantingen teneinde het materiaal aan te wenden om verstuiwing tegen te gaan;
- het opruimen en herplaatsen van afrasteringen;
- het afvlakken van duintoppen in de buitenduinen om uitgestoven gaten aldaar op te vullen, waarna inplant plaatsvindt;
- het onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zo nodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling;
- kleinschalige suppletie of verplaatsing van zand in de buitenduinen;

Tot de werkzaamheden tot herstel van voor de zeeweringsfunctie ongewenste veranderingen in de buitenduinen (zoals bijv. bij stormschade), die voor het natuurmonument niet schadelijk zijn, behoren:

- het aanbrengen van een buitenberm aan de zeezijde met een beperkte breedte (meestal wordt circa 5 m. aangehouden) op variërende hoogte;
- het opnieuw onder een helling brengen van (gedeelten van) het

buitentalud (ter indicatie: als meest gewenste helling wordt 1 op 4 nagestreefd).

Tot de werkzaamheden in geval van calamiteitssituaties worden gerekend de werkzaamheden bij dreigend of dringend gevaar als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet. Van deze werkzaamheden dient terstond melding te worden gedaan bij de consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer te Zuid-Holland.

Voor bovengenoemde werkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewering in de buitenduinen plaatsvinden is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

Grootschalige ingrepen ten behoeve van de zeewering, als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet 1900, zijn voor zover deze schade aan de natuurwaarden of het natuurschoon veroorzaken of ontsierend zijn vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet. Hiervan zijn uitgezonderd werkzaamheden in geval van calamiteits-situaties.

Daarnaast zijn in elk geval vergunningplichtig:

- aanleg van nieuwe, verharde dan wel onverharde wegen en paden;
- leggen van onder- of bovengrondse (pers)leidingen;
- slopen van bunkers en het storten van puin;
- aanleg van duinvoetverdedigingen;
- aanbrengen van constructies en installaties noodzakelijk voor waarneming van zeewerende duinen, strand en aangrenzend water;
- uitbreiding opslagterrein.

Deze opsomming is niet limitatief.

Ingrepen zijn niet vergunningplichtig indien deze zijn opgenomen in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.2. Natuurbeheer

In het open duingebied bestaat het beheer gericht op het instandhouden van de natuurwaarden voornamelijk uit "niets doen", lokaal vindt verwijdering plaats van verwilderde of aangeplante uitheemse struiken, zoals Rimpelroos, Bottelroos en Sneeuwbes. In het bosbestand van de Bosjes van Poot worden ter plaatse van nature niet voorkomende boomsoorten, zoals Esdoorn en Populier gekapt en gerooid, zodat zich een meer natuurlijk bosmilieu kan ontwikkelen. Het populierenbos op de vuilstort (zie ook 7.4.) wordt af en toe gedund.

7.3. Recreatief medegebruik

Het natuurmonument Westduinpark wordt door grote aantallen recreanten bezocht, die in het gebied verschillende activiteiten ontplooiën. Genoemd kunnen worden wandelen, fietsen, paardrijden, honden uitlaten, natuurstudie, trimmen, voetballen, spelen e.d.. Tevens wordt het gebied gebruikt als doorgang naar het strand via

de in de zeereep gelegen openbaar toegankelijke slagen. Ten behoeve van het recreatief gebruik is een aantal voorzieningen getroffen, zoals al dan niet geasfalteerde wandel-, fiets- en ruiterspaden, wandelroutes, picknickvoorzieningen, zandspeelplaatsen, schuilhutten, speelweiden (ligweiden, voetbalveldjes en terreinen met speeltoestellen) en fietsenbewaarpplaatsen. De toegang tot deze voorzieningen is vrij.

De overige delen van het natuurmonument zijn niet opengesteld voor recreatief medegebruik. Op de meeste plaatsen is daartoe een afrastering aanwezig. Door de huidige recreatieve infrastructuur is slechts in beperkte mate sprake van een zonering van het recreatieve gebruik. Daarbij speelt met name ook de aanwezigheid van vele sluippaden een rol. Sluippaden zijn ongewenst omdat ter plaatse de kwetsbare vegetatie wordt vertrapt waardoor erosie optreedt. Het intensieve recreatieve medegebruik heeft door rustverstoring tevens een negatieve invloed op de fauna.

Het beheer ten behoeve van de recreatieve voorzieningen bestaat uit het onderhoud van verhardingen en afrasteringen en het vrijhouden van de paden e.d. De speelweiden worden éénmaal per jaar gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Enkele geasfalteerde voetpaden zijn in de afgelopen jaren vervangen door schelpepad.

7.4. Overig gebruik

Een terreindeel ten noordwesten van Duindorp is in gebruik als PTT-zendstation (Scheveningen Radio). Hier bevinden zich enkele gebouwen en een aantal zendmasten.

Verspreid in het terrein bevinden zich enkele bunkers. Deze zijn dichtgemaakt en (deels) met zand afgedekt. Eén bunker is in gebruik als opslagplaats.

Centraal in het natuurmonument bevindt zich een voormalige, met zand afgedekte, huis- en straatvuilstortplaats. Op een klein deel hiervan bevindt zich thans een stortplaats voor vercomposteerbaar afval van de Dienst Stadsbeheer. Delen van de stortplaats worden gebruikt als opslagplaats voor hout, zand en verhardingsmaterialen. Enkele terreindelen en gebouwen zijn in gebruik als opslagplaats bij deze dienst of het Hoogheemraadschap van Delfland. Het voornoemd gebruik als stortplaats en opslagplaats heeft een negatieve invloed op de waarden van het natuurmonument.

De gemeente Den Haag is jachthouder in het natuurmonument. Afgezien van incidenteel afschot in eigen beheer van Konijnen vindt geen jacht plaats.

8. GEWENST BEHEER

Het beheer van het natuurmonument dient gericht te zijn op het behoud, herstel of de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon. Het is gewenst dat het beheer zo veel mogelijk in samenhang met de tot staatsnatuurmonument aan te wijzen delen van het Westduinpark geschied.

8.1. Gewenst beheer van de zeewering

Bij de uitvoering van waterstaatkundige werken in en het beheer van de zeewering is het gewenst dat de natuur- en landschapswaarden zoveel mogelijk worden gespaard en tot ontwikkeling kunnen komen, voorzover de veiligheid dit toelaat.

8.2. Gewenst natuurbeheer

Het is gewenst het beheer meer te richten op het behoud, herstel en ontwikkeling van de levensgemeenschappen, plante- en diersoorten in het voor hen meest geschikte milieu, alsmede het behoud, herstel en ontwikkeling van abiotische factoren (waterhuishouding, geomorfologie e.d.).

Van nature komen in de kustduinen alle stadia in de successie van een duingebied naast elkaar voor; van stuifplekken tot en met goed ontwikkeld loofhoutbos.

De afwisseling van nat en droog, van noord- en zuidhelling, van kalkarm en kalkrijk, van intensief door konijnen begraasd en niet begraasd etc. maken het duingebied tot een dynamisch natuurgebied waarin natuurlijke processen vrij spel hebben.

Het is gewenst het beheer te richten op de ontplooiing van de natuurlijke potenties van het natuurmonument door diverse natuurlijke processen in het duin in goede onderlinge verhouding te laten ontwikkelen.

Voor grote delen van het natuurmonument komt het huidige beheer overeen met het gewenst beheer, namelijk "niets doen". Voor de overige delen van het natuurmonument zijn de volgende maatregelen gewenst.

Voor wat betreft het bosbestand is het gewenst te streven naar de ontwikkeling van een meer natuurlijk binnenduynrandbos. Niet ter plaatse thuishorende soorten, zoals Populier, Esdoorn, Amerikaanse vogelkers en naaldbomen dienen hiervoor te worden verwijderd. De omvorming zal in verband met de klimatologische omstandigheden geleidelijk aan plaats moeten vinden teneinde de handhaving van het bosmilieu en de recreatieve aantrekkelijkheid te waarborgen.

Ook wat betreft de struwelen dient te worden gestreefd naar een meer natuurlijke situatie. Aangeplante en verwilderde soorten, zoals Rimpelroos, Bottelroos en Sneeuwbes dienen geleidelijk te worden verwijderd, zodat plaats wordt geboden voor natuurlijke groei van bijv. Duindoorn en Kruipwilg.

Het is gewenst een deel van het struweel rond de vijver te verwijderen en eventueel plaatselijk het talud van deze vijver wat af te vlakken teneinde mogelijkheden te bieden voor de ontwikkeling van vochtige duinvalleivegetaties. Ter begeleiding is een maai-beheer gewenst.

De duingraslanden zijn plaatselijk botanisch gezien matig ontwikkeld als gevolg van te intensieve menselijke beïnvloeding, maar hebben hoge potenties. Het verdient aanbeveling de effecten

van en de mogelijkheden voor het invoeren van extensieve begrazing in een experiment nader te onderzoeken.

Door het bevorderen van verstuiwingen zal de dynamiek van het natuurmonument toenemen en kunnen zich in kalkrijke gebieden pioniersvegetaties ontwikkelen. Hierbij bieden met name de zanddepots in het centrum van het natuurmonument goede mogelijkheden. Door verstuiwing kan het onnatuurlijk vlakke aanzien van deze depots een natuurlijker karakter ontwikkelen.

Het is gewenst de aanwezige niet met zand bedekte bunkers zodanig in te richten dat deze geschikt worden als verblijfplaats voor vleermuizen.

8.3. Gewenst recreatief beheer

Het is wenselijk om een zonering in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen. Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dient hierbij uitgangspunt te zijn. Hierbij zal mede kunnen worden bekeken hoe met inachtneming van voornoemd uitgangspunt de kwaliteit van het recreatief medegebruik kan worden verhoogd. De volgende maatregelen ten aanzien van het recreatief medegebruik zijn gewenst.

Een herziening van de padenstructuur inclusief de strandopgangen en uitkijkpunten is dringend gewenst. Voor een toename van de rust voor de fauna is het noodzakelijk door middel van zonering in het recreatief medegebruik stille gebieden te creëren. Het verdient aanbeveling geasfalteerde voetpaden om te zetten in meer in het landschap passende schelpepad. Tegen sluippaden en andere vormen van verstoring van kwetsbare delen van het natuurmonument dienen maatregelen te worden getroffen, die deze verstoringen voorkomen dan wel beperken. Het verdient daarbij uit landschappelijke overwegingen de voorkeur gebruik te maken van doornige struiken (Duindoorn) en minder opvallende afrasteringen boven hoge afrasteringen.

Op de openbaar toegankelijke wegen en paden binnen het natuurmonument blijft het aangeliend uitlaten van honden toegestaan. Het onaangeliend en/of buiten wegen en paden uitlaten of loslaten van honden is in verband met verontrusting van de fauna ongewenst en derhalve niet toegestaan.

De ligging van het natuurmonument tegen de woonbebouwing van Den Haag geeft goede mogelijkheden voor natuureducatie. Met name bij toegangen en op uitkijkpunten is het gewenst de recreant inzicht te geven in de structuur van het gebied, de recreatieve mogelijkheden en beperkingen en de bijzondere natuurwaarden.

8.4. Gewenst overig beheer

Het is dringend gewenst het gebruik van de grote stortplaats te beëindigen. Nagegaan moet worden of het stortafval van deze en kleinere storten geheel dan wel voor wat betreft bepaalde soorten

afval kan worden afgegraven en buiten het natuurmonument gebracht.

Jacht zal kunnen plaatsvinden wanneer in een wildbeheerplan waarborgen worden gegeven dat zodanig wordt gejaagd dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden geschaad. Op grond van een dergelijk wildbeheerplan zal een vergunning ex artikel 12 worden verleend.

Daar waar het beheer van een aangewezen natuurmonument gericht is op spontane ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen met een hoge mate van zelfregulatie en tevens medegebruik grotendeels is uitgesloten, zal geen vergunning ex artikel 12 worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming en beperking van wildschade noodzakelijk is.

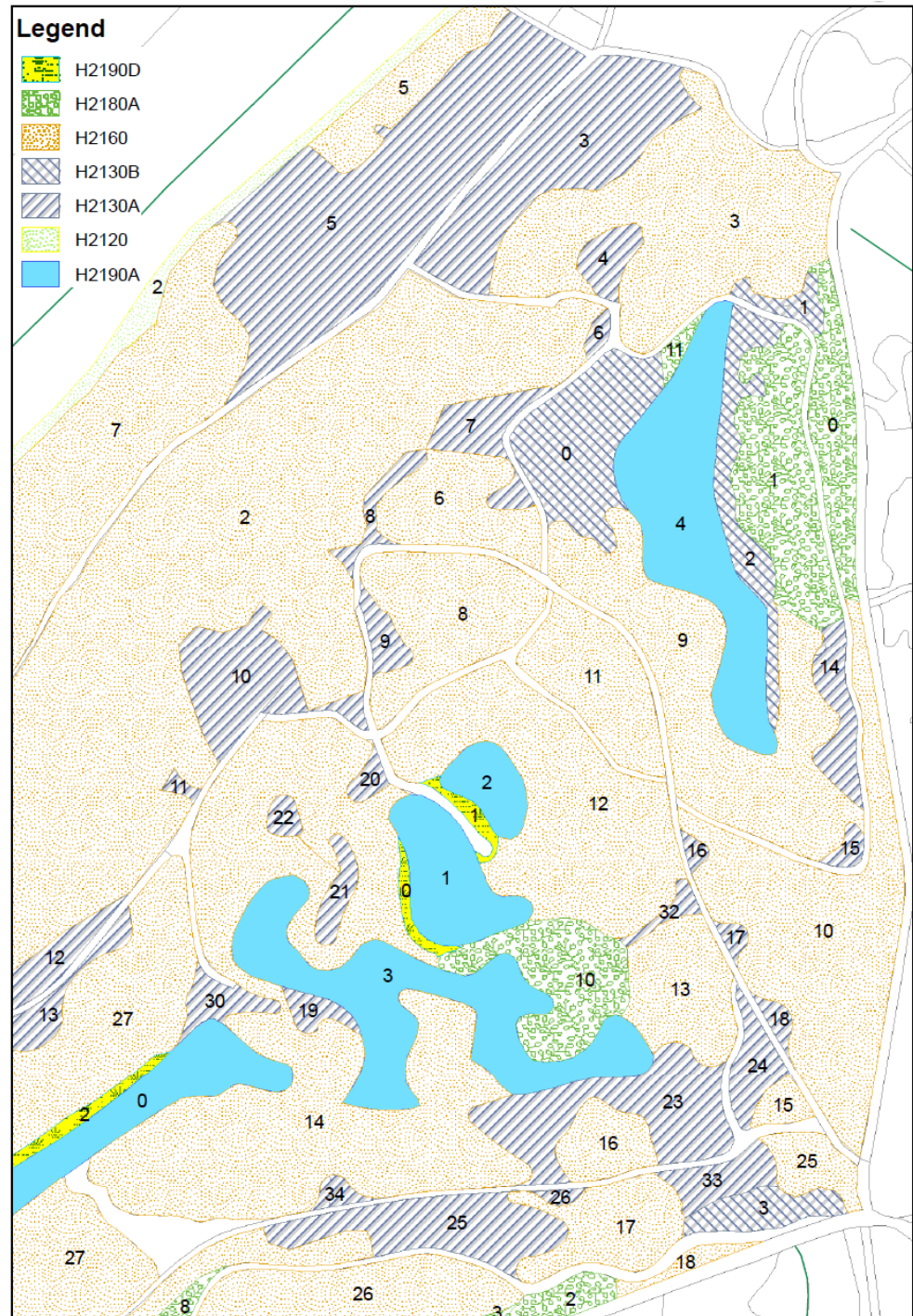
9. INLICHTINGEN

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Consulentschap Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in Zuid-Holland, Muzenstraat 30, 2511 VW Den Haag, telefoon 070 - 3624611.

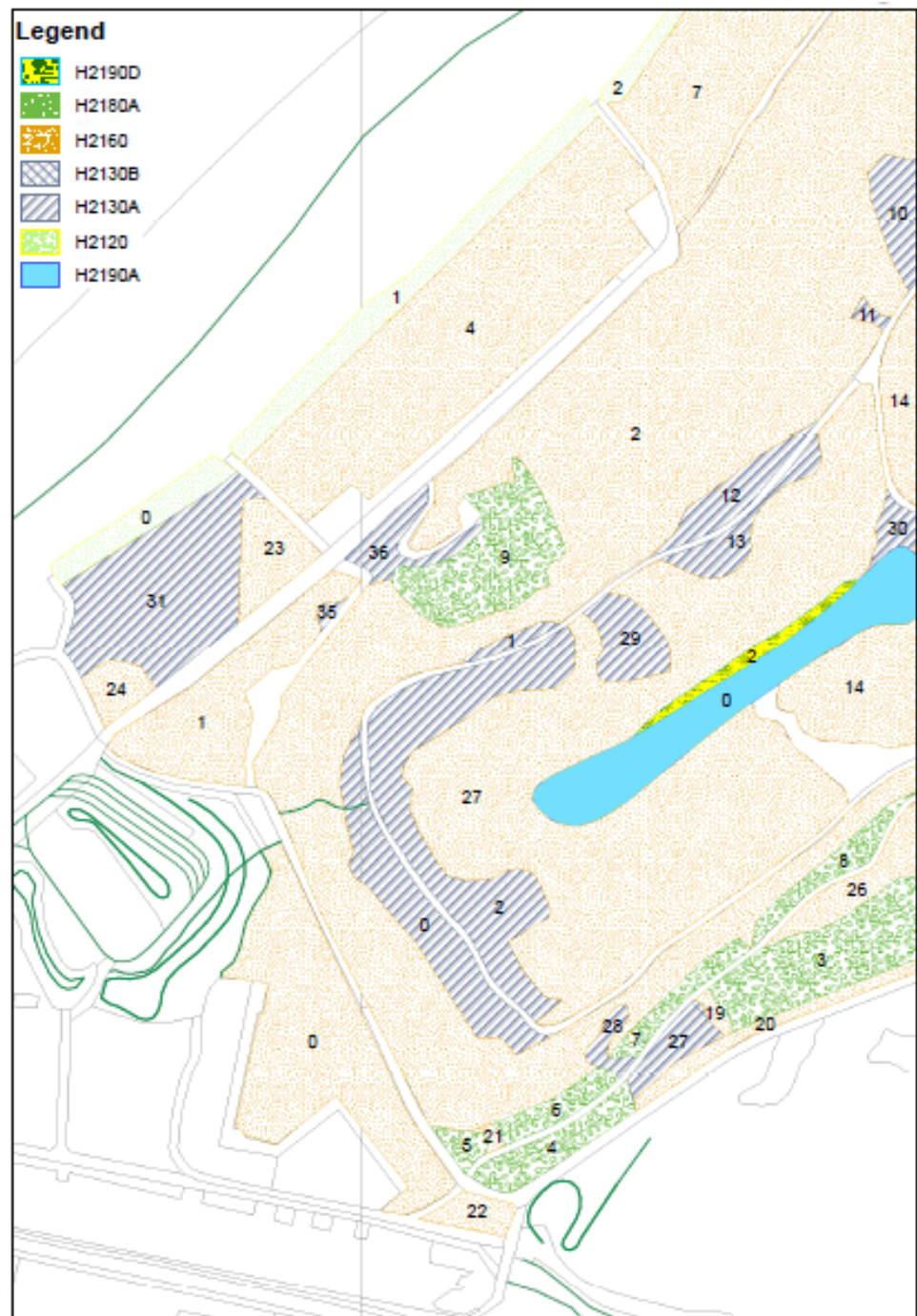
BIJLAGE 5

Habitattypen en -soortenkartering zuidelijk Meijendel

Kaart noord:

Kaart zuid:

Biotoop van de nauwe korfslak:

- alle oppervlaktes H2190D
- oppervlaktes H2180A met de nrs 0, 1, 7, 9, 10 en 11.

Meervleermuis mogelijk aanwezig in bunkers dichtbij kustlijn.

BIJLAGE 6

Kenmerkende soorten habitatype H2130A

In onderstaande tabel zijn de kenmerkende soorten opgenomen van habitatype H2130A grijze duinen kalkrijk. Bron hiervoor is het profielendocument van het Ministerie van LNV.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie
Bruin blauwtje	<i>Aricia agestis</i> ssp. <i>agestis</i>	Dagvlinders	Cab
Duinparelmoervlinder	<i>Argynnis niobe</i>	Dagvlinders	K
Heivlinder	<i>Hipparchia semele</i> ssp. <i>semele</i>	Dagvlinders	Cab
Kleine parelmoervlinder	<i>Issoria lathonia</i>	Dagvlinders	K
Kommavlinder	<i>Hesperia comma</i>	Dagvlinders	Ca
Blauwvleugelsprinkhaan	<i>Oedipoda caerulea</i>	Sprinkhanen & krekels	Cb
Duinsabelsprinkhaan	<i>Platycleis albopunctata</i>	Sprinkhanen & krekels	K
Knopsprietje	<i>Myrmeleotettix maculatus</i>	Sprinkhanen & krekels	Ca
Bitterkruidbremraap	<i>Orobancha picridis</i>	Vaatplanten	E
Blauwe bremraap	<i>Orobancha purpurea</i>	Vaatplanten	K
Bleek schildzaad	<i>Alyssum alyssoides</i>	Vaatplanten	K
Duinaveruit	<i>Artemisia campestris</i> ssp. <i>Maritima</i>	Vaatplanten	K
Duinroos	<i>Rosa pimpinellifolia</i>	Vaatplanten	K
Duinviooltje	<i>Viola curtisii</i>	Vaatplanten	K
Echt bitterkruid	<i>Picris hieracioides</i>	Vaatplanten	K
Gelobde maanvaren	<i>Botrychium lunaria</i>	Vaatplanten	K
Gevlekt zonneroosje	<i>Tuberaria guttata</i>	Vaatplanten	E
Glad parelzaad	<i>Lithospermum officinale</i>	Vaatplanten	K
Hondskruid	<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Vaatplanten	K
Kegelsilene	<i>Silene conica</i>	Vaatplanten	K
Kleverige reigersbek	<i>Erodium lebelii</i>	Vaatplanten	K
Kruisbladgentiaan	<i>Gentiana cruciata</i>	Vaatplanten	E
Liggend bergglas	<i>Thesium humifusum</i>	Vaatplanten	E
Liggende asperge	<i>Asparagus officinalis</i> ssp. <i>prostratus</i>	Vaatplanten	E
Nachtsilene	<i>Silene nutans</i>	Vaatplanten	E
Oorsilene	<i>Silene otites</i>	Vaatplanten	E

Ruw gierstgras	<i>Milium vernale</i>	Vaatplanten	E
Ruw vergeet-mij-nietje	<i>Myosotis ramosissima</i>	Vaatplanten	K
Walstrobremraap	<i>Orobanchaceae</i>	Vaatplanten	K
Welriekende salomonszegel	<i>Polygonatum odoratum</i>	Vaatplanten	K
Zanddoddegras	<i>Phleum arenarium</i>	Vaatplanten	K
Zandviooltje	<i>Viola rupestris</i>	Vaatplanten	E
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe ssp. oenanthe</i>	Vogels	Cab
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	Zoogdieren	Cb

3 Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cb = constante soort goede biotische structuur; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur; K = karakteristieke soort; E = exclusieve soort

BIJLAGE 7

Berekeningen stikstofdepositie

Memo DHV + kaarten

BIJLAGE 8

Effectenindicator Westduinpark & Wapendal en Meijendel & Berkheide

Westduinpark & Wapendal

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
<u>*Grijze duinen</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>*Duinheiden met struikhei</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Duindoornstruwelen</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Duinbossen</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig

■ gevoelig

■ niet gevoelig

■ n.v.t.

...onbekend

Meijendel & Berkheide

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
<u>Witte duinen</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>*Grijze duinen</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Duindoornstruwelen</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Duinbossen</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Vochtige duinvalleien</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Gevlechte witsnuitlibel</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Meervleermuis</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Nauwe korfslak</u>	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig

■ gevoelig

■ niet gevoelig

■ n.v.t.

...onbekend

Let op!

De effectenindicator geeft u géén informatie over de daadwerkelijke schadelijke effecten van een activiteit noch over de significantie hiervan. Hiervoor is maatwerk vereist. De effectenindicator geeft alleen generieke informatie over mogelijke effecten van de activiteit. Uit de effectenindicator kan dus niet op voorhand worden afgeleid of een activiteit schadelijk is.

Toelichting op de storingsfactoren

1 Oppervlakteverlies

Kenmerk: afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.

Interactie andere factoren: verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermessing.

Werking: door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2 Versnippering

Kenmerk: van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.

Interactie andere factoren: treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.

Gevolg: als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

3 Verzuring

Kenmerk: Verzuring van bodem of water is een gevolg van de uitstoot (emissie) van vervuilende gasen door bijvoorbeeld fabrieken en (vracht)auto's. De uitstoot bevat onder andere zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxide (NO_x), ammoniak (NH₃) en vluchtige organische stoffen (VOS). Deze verzurende stoffen komen via lucht of water in de grond terecht en leiden aldus tot het zuurder worden van het biotische milieu. De belangrijkste bronnen van verzurende stoffen zijn de landbouw, het verkeer

en de industrie.

Interactie andere factoren: De effecten van verzurende stoffen zijn niet altijd te scheiden van die van vermestende stoffen, omdat een deel van de verzurende stoffen ook vermestend werkt (aanvoer van stikstof).

Gevolg: Verzuring leidt tot een directe of indirecte afname van de buffercapaciteit (het neutralisatievermogen) van bodem of water. Op termijn resulteert dit proces in een daling van de zuurgraad. Hierdoor zullen voor verzuring gevoelige soorten verdwijnen, wat kan resulteren in een verandering van het habitatype en daarmee mogelijk het verdwijnen van typische (dier)soorten.

4 Vermesting

Kenmerk: Vermesting is de 'verrijking' van ecosystemen met name stikstof en fosfaat. Het kan gaan om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofoxiden) of nitraat- en fosfaataanvoer door het oppervlaktewater.

Interactie andere factoren: stoffen die leiden tot vermesting kunnen ook leiden tot verzuring. Vermesting (en verzuring) kunnen op hun beurt leiden tot verontreiniging van het oppervlakte- en grondwater.

Gevolg: De groei in veel natuurlijke landecosystemen zoals bossen, vennen en heidevelden worden gelimiteerd door de beschikbaarheid van stikstof. Het gevolg van stikstof depositie is dat deze extra stikstof extra groei geeft. Daarbij is de beschikbaarheid van stikstof bepalend voor de concurrentieverhoudingen tussen de plantensoorten. Als de stikstofdepositie boven een bepaald kritisch niveau komt, neemt een beperkt aantal plantensoorten sterk toe ten koste van meerdere andere. Hierdoor neemt de biodiversiteit af.

5 Verzoeting

Kenmerk: Verzoeting treedt op als het chloridegehalte in het water afneemt, en niet meer geschikt is voor de beoogde zoute of brakke natuurtypen.

Interactie andere factoren: verzoeting treedt meestal op tengevolge van vernatting of, zoals in het Delta-gebied, door het afsluiten van zee-armen. In (voormalig) brakke of zoute wateren leidt verzoeting tot vermesting.

Gevolg: Het steeds zoeter worden van bijv. het Oostvoornse meer heeft gevolgen voor de flora en fauna in het meer. Bepaalde soorten zullen verdwijnen terwijl nieuwe soorten zich zullen vestigen. Door de verzoeting zal de brakwatervegetatie verdwijnen. Dit heeft tot gevolg dat door het afsterven van algen en wieren een verslechtering van de waterkwaliteit kan optreden. Verder kan door verzoeting de gevoeligheid voor eutrofiëring sterk toenemen. Naast verandering van vegetatie zal bij een verdere verzoeting ook de macrofauna- en visstandsamenstelling veranderen.

6 Verzilting

Kenmerk: Verzilting betreft de ophoping van oplosbare zouten (kalium, natrium, magnesium, calcium) in bodems en wateren. In wateren komt verzilting over het gehele spectrum tussen zoet (<200 mg Cl/l) en zeer zout (> 30.000 mg Cl/l) voor en is dus niet beperkt tot zoet en brak water.

Interactie andere factoren: Verzilting van bodems treedt vaak op

tengevolge van verdroging.

Gevolg: Als gevolg van verzilting verandert de zoet-zout gradiënt en dit heeft gevolgen voor de grondwaterkwaliteit en dus de bodemvruchtbaarheid. Dit werk weer door in randvoorwaarden voor aanwezig plant- en diersoorten en leidt uiteindelijk tot een verandering in de soortensamenstelling.

7 Verontreiniging

Kenmerk: Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.

Interactie andere factoren: geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.

Gevolg: Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8 Verdroging

Kenmerk: Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.

Interactie andere factoren: verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfilteerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.

Gevolg: de verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het

grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

9 Vernatting

Kenmerk: Vernatting manifesteert zich in hogere grondwaterstanden en/of toenemende kwel veroorzaakt door menselijk handelen.

Interactie andere factoren: vernatting kan leiden tot verzoeting en verandering van de waterkwaliteit, bijvoorbeeld als gevolg van inlaat van gebiedsvreemd water.

Gevolg: Vernatting is een storende factor voor vegetatietypen en soorten die van nature onder drogere omstandigheden voorkomen. Vernatting grijpt in op de bodem- of watercondities. Bij verdergaande vernatting kan een gebied ongeschikt worden voor planten en dieren en zo leiden tot een verandering in de soortensamenstelling en uiteindelijk het habitatype.

10 Verandering stroomsnelheid

Kenmerk: Verandering van stroomsnelheid van beken en rivieren kan optreden door menselijke ingrepen zoals plaatsen van stuwen, kanaliseren of weer laten meanderen.

Interactie andere factoren: geen?

Gevolg: Verschillen in stroomsnelheid (langzaam of snel) en dimensies (van bovenloop tot riviertje) leiden tot duidelijke verschillen in levensgemeenschappen en kenmerkende soorten hiervan. Door verandering in stroomsnelheid verdwijnen kenmerkende soorten en levensgemeenschappen.

11 Verandering overstromingsfrequentie

Kenmerk: De duur en/of frequentie van de overstroming van beken en rivieren verandert door menselijke activiteiten.

Interactie met andere factoren: overstromingen zijn van invloed op de vochttoestand, de zuurgraad, de voedselrijkdom en het zoutgehalte van een gebied.

Gevolg: Voor een voedselarme vegetatie bijvoorbeeld leidt een toenemende overstroming met voedselrijk water tot vermesting: verrijking van de bodem en daardoor verruiging van de vegetatie. Bij boezemlanden die regelmatig worden overstroomd leidt een afname van de overstromingsfrequentie tot verzuring van de bodem, waardoor basenminnende plantensoorten kunnen verdwijnen. Langdurige overstroming kan leiden tot zuurstofgebrek in de wortels van planten waardoor planten kunnen afsterven. Uiteindelijk grijpt een verandering in de overstromingsdynamiek zo in op de soortensamenstelling.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiwing.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is

bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16 Optische verstoring

Kenmerk: optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De

soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17 Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

18 Verandering in populatiedynamiek

Kenmerk: De storende factor verandering in populatiedynamiek treedt op indien er een direct effect is van een activiteit op de populatie-opbouw en/of populatiegrootte. Er wordt hier vooral bedoeld of de situatie wanneer er sprake van sterfte van individuen door wegverkeer, windmolens, of door jacht of visserij.

Interactie andere factoren: veel storende factoren leiden op hun beurt – dus indirect – tot een verandering in populatiedynamiek. Deze storende factor zit namelijk aan het einde van de effectketen

Gevolg: bewuste, menselijke ingrepen op populatieniveau kunnen leiden tot directe problemen en problemen in de toekomst. Een verandering in populatieomvang is een direct effect. Een verandering in populatie-opbouw (verandering van de verhouding sterfte-reproductie) leidt in de toekomst tot effecten. Zowel minder organismen (een kleinere populatie) en zeker een verandering in samenstelling van de populatie (bijv. meer oude dieren) kunnen leiden tot een verandering in de geboorte/sterfte ratio. En daarmee kan er iets veranderen in de populatiedynamiek (het gedrag in de tijd). Dit kan uiteindelijk leiden tot het (tijdelijk) verdwijnen van soorten, waardoor het evenwicht van het ecosysteem verschuift. De gevoeligheid is sterk afhankelijk van diverse populatiekenmerken zoals de generatietijd van een soort en de huidige grootte van populaties. Vooralsnog zijn alle soorten als ‘gevoelig’ gescoord.

19 Bewuste verandering soortensamenstelling

Kenmerk: Er is sprake van bewust ingrijpen in de natuur door herintroductie van soorten, introductie van exoten, uitzetten van vis, inzaaien van genetisch gemodificeerde organismen etc.

Interactie andere factoren: heeft met name direct invloed op de factor 'verandering in populatiedynamiek'.

Gevolg: Er treedt concurrentie op in voedselbeschikbaarheid, nestgelegenheid etc. Deze concurrentie kan leiden tot het verdringen (opvullen van de niche) van de oorspronkelijke soorten. Ook kunnen soorten verdwijnen door predatie van de geïntroduceerde soort. Hierdoor kunnen relaties binnen het ecosysteem worden verstoord.